

Kedves Olvasó!

„Hálaadás hallatszik onnan és örömnének szava. Megsokasítom őket, és nem fogyatkoznak meg; megdicsőítem őket, és nem szégyenülnek meg”(Jer 30,19) – olvassuk Jeremiás prófétánál. Öröm és boldogság, ha bármelyikünknek létezik egy kegyeleti helye, ahová hálaadással, örömmel, kéréssel, imával és ha arra is sor kerül, akkor könnyel állhat meg földi vándorlása során. Jó, ha van egy hely, ahonnan mindig hallszik a hálaadás és az öröm szava. Azzal biztat Isten, hogy megsokasít bennünket és soha meg nem szégyenülünk. Ehhez viszont nekünk is hozzá kell adnunk egyéni lelkesedésünket, hitünket, reménységünket. Arra kér Pál apostol szüntelen bennünket – éljünk bárhol a világban –, hogy legyünk *kitartóak és éberek az imádkozásban és a hálaadásban* (Kol 4,2). Elsősorban ez lesz a megtartónk azokban a nehéz időszakokban, amikor alig szavaznak nekünk túlélést, nemhogy támogassanak önrendelkező szándékainkban.

A fénykép a BBUE élménybeszámolójához tartozik

Pap Gy. László ■ FŐSZERKESZTŐ

Imádság

Istenünk! Ma reggel, amikor gondolatunkban megfogalmazódott, hogy a nyarat itt, ebben a hajlékban szeretnénk lezárni, és az előttünk álló új időt Veled kezdeni, akkor a lelkünk örömeit és kétségeit próbáltuk összegyűjteni és a legszebben összecsomagolni. És elhozni ide, ahol úgy érezzük, hogy ma a legteljesebben ér össze az ég és a föld, ahol a lélek a csendben, az imádságban újra megtapasztalja a Veled való Egység nyugalmát, erőt adó békéjét és közelségét. Talán ez a legnehezebb, Istenünk... Az, hogy újra és újra fel tudjuk vállalni azt az embert, akik valójában vagyunk, mert a folyamatos – általunk létrehozott – teljesítőkényszerben élő világ folyamatosan a tökéletességet követeli tőlünk. Tökéletes diákok... Tökéletes tanárt... Tökéletes szülőt, gyermeket... Tökéletes lelkészt. És egyre kevesebb az a közösség, ahol a valódi önmagunkat vállalhatjuk fel. Ahol törekénységünket nem rejtegetnünk

kell... Ahol az általad teremtetett voltunk adja életünk mértékét. Egyre jobban keressük azokat a helyeket, ahol Benned lehetünk teljesek. Ezért köszönjük, hogy ezen a helyen őszintén mondhatjuk ki, hogy: Istenem, légy irgalmas hozzám... Mert ez a mondat lehet a kapaszkodónk, amikor elbizonytalanodunk. Lehet a hálánk, amikor öröm ér. Lehet a kiáltásunk, amikor fáj. És lehet a csendes kísérlőnk, amikor egyszerűen csak élünk, tesszük a dolgunkat, és próbáljuk a legjobbat adni abból, akik vagyunk. Segíts, Istenünk, hogy az előttünk álló időben a Te szeretetedből megtapasztalt mértékkel mérjünk. Önmagunk valódisága mutasson példát. Erősítsd mindannyiunkban a hivatásunkat. Erősítsd a tudás, a világ felfedezése utáni vágyat. Újra és újra vizsgálj meg, Istenünk, és ismerd meg szívünket. Ámen!

Bartha-Pál Aba ■ LELKÉSZ

Konfirmációi beszéd

Okosak és szelídek

„Legyetek okosak, mit a kígyók és szelídek, mint a galambok.” Mt 10, 16

nőtt, aki tudatos, érett döntést hozott – bizonyosságot tesz vallásáról.

Az elmúlt, közel egy éves időszakban, amikor a felkészülés alkalmain vettünk részt, ahol a gyülekezeti teremben, hol a lelkeszi lakás kertjében, hol az online térben, a képernyők előtt, de minden esetben és minden alkalommal próbáltuk megfejteni azt,

hogy mit is jelent a hit, a vallás és mit jelent unitáriusnak lenni? Próbáltuk megfejteni azt is, hogy mit jelent ez a mondat: „Legyetek okosak, mit a kígyók és szelídek, mint a galambok.” – amely az unitárius címerünk jelentéstartalmát hordozza. A bölcsességre figyelmeztető kígyó és a szelídséget hordozó galamb, amelyek együtt, kéz a kézben mutatják az utat, mert a hit nem csak érzelem, nem csak tudás, hanem a kettő szelíd és bölcs egyensúlya. Ez a mondat Jézus tanításának egy rövid, de mély értelmű mondata, amely kétezer év távlatából is megszólít minket. Jézus akkor mondta ezt a tanítványainak, amikor útnak indította őket: Feladatuk az volt, hogy hirdessék Isten országának örömhírét, építsenek közösséget, gyógyítsanak, tanítsa-

Kedves konfirmandusok! Tisztelt ünnepelő gyülekezet!

Ma reggel talán mindannyian egy kicsit másképp ébredtünk. Talán kicsit izgatottabban, talán kicsit bizonytalanabban, vagy épp mosolyogva, mert tudtuk: ez nem egy hétköznapi nap. Ma ünnep van. Ma ti álltok itt, a közösség előtt, hogy hitetekről bizonyosságot tegyetek, és önálló tagjai legyetek Unitárius Egyházunknak. Mi, a gyülekezet tagjai tudjuk, hogy bizony ez a nap nemcsak nektek, hanem egyházközösségünk életében is igen fontos napnak vagyunk tanúi. Ma egy lépést tesztek a gyermeki hit útjáról és a felnőtt felelősség útjára léptek. Tanúi lehetünk ma annak, ahogy két testvérünk – egy fiatal, aki Erdélyi gyökereiből táplálkozik, és egy fel-

nak, és vállalják a hit útjának minden szépségét és nehézségét, de Jézus tudta, hogy nem lesz könnyű dolguk a nagyvilágban ezért ezt mondta: „*Íme, én elküldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé: legyetek tehát okosak, mint a kígyók és szelídek, mint a galambok.*” Ezekkel a szavakkal Jézus arra figyelmeztette tanítványait, hogy éberren, bölcsen és körültekintően járjanak, de soha ne veszítsék el a szelídségüket, tisztaságukat.

A názáreti próféta fontos szavait választottam mai konfirmációi beszédem alapjául és ajándékként nektek. És ha ma hallgatjuk, több mint kétezer év távlatából ezeket a szavakat, nem tűnnek idegennek, mert a világ, amelybe benneteket is elküldünk, ugyanúgy tele van bizonytalansággal, mint kétezer évvel ezelőtt. Tele van kérdésekkel, zajjal, sokszor ellentmondásokkal. A digitális világ, amely körülvesz titeket, rengeteg lehetőséget kínál, de közben sokféle hang, sokféle érték között kell eligazodnotok. Ezért szól ma hozzánk is ez az üzenet: „*Legyetek okosak, mint a kígyók és szelídek, mint a galambok.*”

Az okosság ebben az esetben azt jelenti, hogy merjetelek kérdezni, gondolkodni, különbséget tenni igaz és hamis, jó és rossz között. Hogy legyen szemetek észrevenni a jeleket: amikor valakinek szeretetre, megértésre van szüksége, amikor egy mosollyal segíthettek. És a galamb szelídsége – ez talán a legnagyobb kincs. A szelídség nem gyengeség, a szelídség annak az ereje, aki tudja, hogy a szeretet mindig erősebb a haragnál, hogy a megértés többet gyógyít, mint az ítélkezés. Szelídség annyit jelent, mint teret adni másoknak. Teret a beszélgetésre, a kapcsolódásra, a békére.

Kedves Konfirmandusaink!

Az úrvacsora a mai alkalommal egy ígéret a ti életetekbe. Egy ígéret, hogy akár fiatalon, akár már felnőttként indulsz el ezen az úton, Isten kísértéged. Ígéret arra, hogy amikor bizonytalan vagy, megkapod a kígyó bölcsességét – hogy felismerd mi a jó. És megkapod a galamb szelídségét – hogy szeretetből cselekedj.

Felkészüléseink során, nemcsak a tudásról, az ismeretről volt szó, hanem szívbeli útról is, arról, hogy a hit nem csupán szavak sora, hanem élő valóság, amely átszövi mindennapjainkat. Most ti ketten külön-külön, mégis együtt álltok itt. Más az életutatok, más a tapasztalatotok, de egy közös bennetek: a vágy, hogy közösségben, tudatosan, felelősséggel éljete a hit ajándékával.

És most hadd szóljak a gyülekezethez is. Testvéreim, ma két új taggal gazdagodtunk, akik ezentúl nemcsak vendégek, hanem teljes jogú, felelős tagjai közösségünknek. A mi feladatunk, hogy támogassuk őket. Ne csak most, az ünnep perceiben, hanem a mindennapokban is. Figyeljünk rájuk, hallgassuk meg őket, adjunk nekik teret. Mert hiszem, hogy a gyülekezet nem csak egy hely, ahol vasárnap összegyűlünk – a gyülekezet élő test, amelyben minden tag fontos és nélkülözhetetlen.

Lépjete ki majd úgy ebből a templomból, hogy már nem vagytok többé csak csendes megfigyelői ennek a közösségnek, hanem élő és felelős részei letetek. Legyetek okosak, mint a kígyók – látók, akik tudják, merre tartanak. És legyetek szelídek, mint a galambok – akik a szeretet békéjét hordozzák szívükben. Isten áldása kísértjen benneteket ezen az úton – ma és életetek minden napján. Ámen.

Bakó-Nagy Zsuzsanna ■ LELKÉSZ

Kövess engem

Textus: Mt. 9,9 „*Amikor Jézus továbbment onnan, meglátott egy embert ülni a vámnál, akit Máténak hívtak, és így szólt hozzá: „Kövess engem!” Az felkelt, és követte őt.*”

Kedves Fiatalok, kedves ünneplő gyülekezet!

Ez a mai nap különleges. Olyan alkalom, amelynek nem a teljesítmény a mércéje. Nem verseny, nem vizsga, és nem elvárásoknak való megfelelés. Sok-

kal inkább egy csendes, mély értelmű meghívás arra az útra, amelyen a jézusi lelkület hív benneteket – szelíden, de határozottan. Ahogyan egykor Mátéval is történt: „Kövess engem.”

Képzeljétek el a jelenetet: Jézus sétál a városon át. Zaj van, emberek sűrögnek-forgognak, mindenki megy valahova, mintha mindennek tétje lenne. És közben egyszer csak észrevesz valakit. Egy embert – Mátét –, aki a munkája fölé hajolva éli a megszokott napokat. Teszi, amit mindig is tett. Talán már régen nem kérdez

semmit. Beleolvadt a hétköznapi sodrásába. És ekkor valaki ránéz. Igazán ránéz. És azt mondja neki: „Kövess engem.”

Jézus odalép hozzá. Nem azt kérdezi: „Méltó vagy-e?” Nem azt mondja: „Tölts ki egy jelentkezési lapot!” Nem nézi meg a hibáit, a múltját, az eredményeit. Egyszerűen csak megszólítja: „Kövess engem.” És Máté feláll. Elindul. Ott kezdődik az igazi élete.

De mit jelent ez ma, számotokra? Egy világban, ahol mindent pontoznak, mérnek, osztályoznak – a teljesítményeket, a megjelenéseket, az elért eredményeiket –, nehéz elhinni, hogy van Valaki, aki nem feltételeket szab, hanem egyszerűen csak hív. Az életben annyi helyzetben van felvételi: iskolába, egyetemre, munkahelyre, nyelvvizsga, jogosítvány, szabályok, listák, ponthatárok. És közben úgy érezhetitek: csak akkor vagyok elég, ha bizonyítok.

De Jézus közösségéhez nem így lehet csatlakozni. Itt nincs ponthatár. Nála nem az számít, mit tettél eddig, hanem hogy nyitott-e a szíved. Tanítványnak lenni nem azt jelenti, hogy mindig mindent tudsz, hanem azt, hogy akarsz tanulni. Nem azt, hogy soha nem hibázol, hanem azt, hogy tudod: van Kihez visszatérni.

És a jézusi tanítványság köre ma is ezt mondja – név szerint: „Kövess engem, Luca! Kövess engem, Boni! Kövess engem, Szofi, Ákos, Bence, Csanád, Annaróza, Annabell, Eszter, Emma, Tímea, Kata.” Ez lehetőség. Meghívás egy útra, amelyen nem egyedül kell mennetek. Az Isten útjára, amely nem mindig könnyű, de mindig igaz. Az emberré érés útjára, ahol nem tökéletesnek kell lenni, hanem nyitottnak és keresőnek.

A mai nap számotokra a kezdete valaminek, ami egész életen át tart. A mai naptól kezdve ti vagytok a saját hitetek őrzői. Nem csupán a szüleitek hitének örökösei vagytok, hanem keresők: saját kérdéseitekkel, válaszaitokkal, döntéseitekkel. És minden kimondott vagy ki nem mondott szóért, elkövetett vagy el nem követett cselekedetért felelősek vagytok. A mi unitárius hitünk szabad hit, de mi a hit és a szabadság a felelősségvállaláson keresztül élhető meg. Felelősség: az Önmagadért, az embertársadért és a világért.

Azt mondja Jézus János evangéliumában: „Arról fogják megtudni, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretni fogjátok egymást.” (János 13,35) És ez a szeretet ma nem az, hogy mindenkit ölelgetsz és szívecskét küldesz. Ez sokkal valóságosabb. Ez a szeretet lehet az is, hogy kiállsz az osztálytársad mellett,

akit épp kigúnyolnak, nem neved ki azt, aki más-hogy öltözik, hazaírsz anyának, hogy biztonságban vagy, mert tudod, aggódik, félrerakod a telefonod, amikor valaki előben osztja meg veled a gondját, vagy azt mondd egy veszekedés után: „Bocs.”

Nem vízen kell járni. Nem kell a kereszten megfeszülni. Ahogy a Kowalsky meg a Vega is énekl: „Francba a nagy dolgokkal! A kicsikben, ha velem vagy, sokkal többet ér.” Tanítványnak lenni nem azt jelenti, hogy minden nap rendkívüli dolgot teszel, hanem azt, hogy mindennap egy kicsit rendkívüli-en szeretsz. A hétköznapiakban. Az iskolában. Ott-hon. A barátaid között. Ott, ahol élsz. És amikor ezt teszed – akkor mutatkozik meg a jézusi tanítványi léted. Nem a kitűződről, nem az egyenruháról, nem az iskolai hittan- vagy etikajegyedről, hanem arról, hogy valami világít benned. Hogy egy belső fényed van. Hogy van irányod.

Induljatok el bátran ezen az úton. Nem egyedül mentek. Kísér benneteket a családotok, a közösségetek, és kísér benneteket Isten világossága, amely minden igaz keresést beragyog.

Kedves Szülők! Keresztszülők! Nagyszülők! Évekkel vagy napokkal ezelőtt döntést hoztatok. Úgy döntöttetek, hogy gyermekeiteket az unitárius hit szellemében nevelitek. Ez a döntés nem csak arról szólt, hogy hová tartozzanak, hanem arról is, hogy milyen útravalót kapjanak az élethez. Ez a hit ma nem pusztán örökség, hanem kapcsolat. Kapcsolat köztetek és gyermekeitek között – és kapcsolat Isten és közöttük.

Felnőttek. Talán túl gyorsan. Most már saját kérdéseik vannak. Saját válaszaik is lesznek. És néha ezek a válaszok nem egyeznek a tiétekkel. Néha csend van. Zárt ajtó. Egy ismerős szülő mondta: vannak napok, amikor a fia szobájának ajtaja csukva van – olyankor nem megy be. De vannak napok, amikor nyitva van, résnyire. Nem hívja, csak nyitva van. Így jelzi, hogy várja. És ő ilyenkor megy be. Nem szavakkal beszélgetnek, hanem jelenléttel. Fi-gyelemmel.

Ez a kor nem könnyű. Fájdalmas is lehet. Mert valami újat kell alkossanak magukból. De amikor gyermekeitek megszülettek, talán kimondtátok – vagy csak úgy éreztétek –, hogy „Istenem, légy ott vele akkor is, amikor én nem tudok.” Ez a kérés ma is él. És ma is van rá válasz.

Kedves Gyülekezet! A mai napon nem csak a fiatalok tesznek fogadalmat, hanem mi is. Némán, magunkban – de annál komolyabban. Fogadjuk be

őket. Ne csak név szerint, hanem lélek szerint is. Ne csak tapsolva, hanem figyelemmel. Ne csak ma, hanem holnap is. Mert hitet nevelni nemcsak az otthon dolga. Közösség is kell hozzá. Példa kell hozzá. Olyan emberek, akik nem tökéletesek, csak hűségesek. Az egyház nem szervezet, hanem élő test. És ez a test most új tagokkal gazdagodik. És mától ebben a közösségben rájuk is lehet számítani. És mától ők is számítanak ránk.

„Az ígéret földje”

„A pusztában is láttad, hogy úgy vitt téged Istened, az Úr, ahogyan fiát viszi az ember, az egész úton, amelyen jártatok, míg el nem érkeztetek erre a helyre. Rám is megharagudott az Úr miattatok és azt mondta: Te sem mégy be oda.” 5 Móz 1,31. 37.

Kedves Testvéreim, szeretett Atyámfiai! Rég volt az első alkalom sokunk számára, amikor először hallottunk a zsidók pusztai vándorlásáról. Lehetett gyermekkorunkban, vagy éppen felnőttként is ez a régi élmény, amikor nemcsak a fogságban élő emberek nyomorúságos helyzetét, hanem a szabadulás örömét is megtapasztalhattuk.

Ma is ennek a vándorlásnak viszontagságai, nehézségei között kell keresnünk a jövő heti utat, hiszen majdnem mindennapos számunkra egyfajta rabság, melyből ki akarunk törni, s a gyakorlat bizonyossága szerint tapasztalható, hogy próbálkozásaink gyakran sikertelenek maradnak, reménységünk letört fa lombja, s miközben nemzedékek váltják egymást örökös készenlétben a szabadulásra, fölötünk egyre jobban telik az idő. Hétköznapi kérdéseink között sokszor ostromoltuk egymást és az eget, hogy mi hiányzik a szabadulásunk feltételeiből. Mik azok a lehetőségek, melyek még mindig váratnak magukra és kik azok a személyek, akiknek meg kell születniük, hogy élre állva kivezessék a mindennapi gondjaikba fulladt, reménytelen népet?!

Egyéni véleményem az, - mellyel találkozunk a gazdag és Lázár példázatában is, közelebből, hogy már sokakat az sem győzne meg, ha valaki a halottak közül feltámadna -, hogy a mi várakozási időnk rég lejárt, a régi Mózesek helyett is újak jöttek, de az ásitózó nép visszadölt szunyókálni az ágyába, mert túl fáradtnak érezte magát, hogy vállalkozzon a nehéz útra. Különben is mindene megvolt, csak a

Ezért kérjük magunkra is Isten áldását – hogy közösség legyünk számukra. Nem akadály, hanem út. Társak az Isten országának építésében. Nem kész válasz, hanem kérdésekben is velük haladó jelenlét. Példa a követésben! Ámen!

Bartha-Pál Aba ■ LELKÉSZ

szabadsága hiányzott. Az a kérdés tehát, hogy van-e értelme beszélünk ma a lelki fogságunkból való szabadulásunkról? Meggyőződésem, hogy nem csak értelmes do-

log ez, hanem szükséges, annál is inkább, mert mindenki vágyik az eszményi szabadságra.

A felolvasott bibliai rész egy hozzánk közel álló képpel vezeti be gondolatainkat a zsidók vándorlásába. Isten mindig ott járt népe előtt, s bár időnként hiányolták jelenlétét, mégis úgy hordozta őket, mint ahogy karjai között hordozza az ember gyermekét. A nép nem tudott megválni attól a kísértéstől, hogy ne emlegesse szüntelen napi szükségleteinek hiányát, s ezért hangosan követelőzött kenyérért és vízéért. De nemcsak, hogy megkapta a fennmaradásához szükségeseket, hanem ott volt egy biztosíték is az ígéretben: *beviszi őket Isten egy boldog földre*. A 21. századi ember nemcsak fenntartásokkal fogadja el az egész vándorlást, hanem okoskodásaival igyekszik kikerülni a megvalósítandó célt is. Mondogatja magában, hogy: nem csoda, hisz 40 éven át megrendülhetett a nép bizalma, s amiatt tántorodott el az oszlopban előtte járó Istenétől. A kérdést viszont úgy is megfogalmazhatjuk, hogy miért nem érzi meg a gyermek az őt ölelő szülő karjait? Miért nem érezte meg a nép Isten ölelő karját, aki úgy hordozta őket, mint a szülő gyermekét?

Két nagy hibát fedeztem fel a vándorlásban, melyek ránk is teljes mértékben érvényesek: Első, hogy a mindennapi kenyér-gondok elhomályosították a „nagy célt”. A második, hogy az előre haladásban megvolt az ölelés, de egyoldalúságában létezett, mert nem érezte a gyermek szülőjének - Istenének - ölelését és szeretetével nem bújt közel

hozzá. Az említett bibliai képben a felnőtt tudta, ismerte a célt, hogy neki az „*Ígéret földjére*” kell bemennie, s a gyermek mit sem tudva arról szorosan rálapult, nyakát szorítva, akarata ellenére haladt előre. Isten tehát ölében hordozta népét, a nép pedig gyermekeit ölében nevelte fel, s ennek ellenére egy lépésre álltak az Ígéret földjétől, a nagy céltól, amikor halhatták, hogy nem mehetnek be arra a földre, ahol a boldog életet megtalálhatnák. Ezt a tényt Mózes szinte elkeseredve mondta népének, s a sok számonkérésre mintegy összegezte a következtetését, hogy népe magatartása miatt ő sem mehet be az ígért földre.

A bibliai történet mesés világából lépünk közelebb a valóságunkhoz! Itt látjuk magunkat, népünket, ölünkben tartott gyermekeinket miközben földön és égen Istent keressük, jól lehet nincs távol egyikünkől sem. A világ rendje sok tekintetben megváltozott, s hála Istennek mi nem érezzük azt a fogságot, melyben annak idején raboskodott a zsidó nép. Van azonban bennünk, mélyen egy vágy, hogy kitörjünk végre lelki életünk kelepceből és érezzük az ölelésben megfogant szeretetet. Erre szükségünk van, mert mindannyian gyermekek és ölelések eredményei vagyunk. Ennek tudatában el kell mondanunk azt is, hogy ismerjük tehát a szabadulás lehetőségét, de a felmerült akadályok meggátolnak egyelőre a cselekvésben.

Milyen feltétel, vagy kik hiányoznak a kezdésből? Voltak Mózesek a ti életetekben is, akik elől akartak járni, a felhőt követték és hittek Istenben. Hányadik nemzedéknek kellett már elhaladnia a megígért föld határa mellett? Még hány nemzedék növeli fel karjai között gyermekét, s míg szereti azt, nem veszi észre az Isten ölelésében megszületett egyoldalú isteni szeretetet?

1984-ben Böződkőrispatakon én is beléptem a pusztai vándorlásba. Istennel álltam népem közé, aki előttem járt mindig és hittel követtem. Hívogattam, biztattam embertársaimat, mert éreztem, hogy nincs messze az ígéret földje. Tapasztaltam kenyér-gondjaikat, s annyira magamévá tettem aggodásukat, hogy azokon a vasárnapokon is, amikor csak a családom, kecskéim, kutyan, macskánk volt a templomban, hűségesen imádkoztam Istenhez, hogy mindannyiunknak erőt adjon kenyérkeresésünkhöz. Míg „*mannáért és fürjekért*” gyakran ostromoltuk az eget azt is tapasztaltam, hogy nemcsak gyermekeinket, hanem egymást is karjainkon,

szívünkön hordozzuk. Belefáradtunk: nehéz volt már a könyörgés is, nekem a magány, nektek pedig a hét 7 napjának elfoglaltsága miatt, sőt a szeretetünk is alább hagyott, mert sokan azt mondták: nem szülünk gyermeket, mert nehézséggel kell hordoznunk magunk után. Jó gondolkodásúaknak nevezük magunkat, miközben elfeledtük, hogy bennünket is ölükben neveltek fel szüleink és számunkra is jó lenne, ha a mi nyakunkba is belekapaszkodna a jövőendő szeretet.

Ingadozni láttam többet is közületek és megrendített a felismerés: Az nem lehet, hogy Isten szeretetétől eltávozzon ez a nemzedék. Az lehet, hogy Isten több nemzedéktől is megtagadta a megígért földre való bemenetelt, de ez a jövőendő nemzedék az újra indulást testesíti meg. Én az élre álltam, s kineveztem magam Mózesnek. Isten bátor harcosaként ott jártam előttetek, miközben saját lábaira ereszkedett ifjaitokat csalogattam, hogy jöjjenek, mert Isten megígért egy olyan hazát, melyben kiegyensúlyozottá válik az életünk. Én, az új Mózes a szántó-vető ember elszántságával nem tekintettem vissza, s mára azt kell tapasztalnom, hogy alig követ engem valaki. Hogy csalóka ábrándnak tűnik-e az ígéret, én azt helyettetek meg nem mondhatom, de annyit tudok, hogy míg visszafordultam azért, hogy visszaszaladásotokban utolérjelek, rájöttem, hogy nem vagyok Mózes, hanem Pap László, egy ember a többi közül, viszont aki hisz Isten ígéreteiben. Éppen azért, mert nem vagyok Mózes, nem szólhat nekem az isteni figyelmeztetés és nem vádolkok titeket sem amiatt, hogy oda én nem mehetek be. Én továbbra is érzem, hogy ölel engem Istenem, szívem dobbanásában él a remény, hogy hamarosan az ígért föld határára érek. Még egy bérce van a láthatáron, s csak arra kell felmennem ahhoz, hogy megérkezzem. Azt is mondom, hogy nem maradhatok le azoktól, akik bíznak Isten szeretetében és az ő ígéreteiben. A szemem könnybe borul, ha arra gondolok, hogy ti nem akartok jönni a reménység hittel kikövezett útján.

A történet tehát nagyon régi s így a keret is, de a szereplők újak és mi vagyunk azok. Felnőttek vagyunk, akik saját lábainkon haladunk céljaink és reményeink felé, de ne feledjük el, hogy Isten bennünket is karjai közt hordoz a Nagy úton, viszont nekünk is bele kell kapaszkodnunk az Ő szeretetébe. Ámen.

Pap Gy. László ■ LELKÉSZ

Szeptember egy új kezdet

Az esztendő utolsó négy hónapjában az év ritmusa megváltozik. A nyár mögöttünk van, az őszi napok közelednek. Sokunk számára ez az időszak egy fordulópont, talán olyan, mint egy év kezdet: új kihívások, új feladatok várnak ránk. Mintha az újra öltöző természet is figyelmeztetne: a változás része az életnek. Sokunk számára szeptember első hete olyan, mint egy újrakezdés új fogadalmakkal, illetve új tervekkel.

Míg január a nagy el- és újrakezdések hónapja, addig szeptember is vízváltató hónapnak számít. A fizikai idő alapján januártól decemberig tart egy év, azonban fejlődés szempontjából, szellemileg szeptembertől a nyár kezdetéig számoljuk a tevékenységekkel gazdag időt.

Szeptembertől kezdődik az egyházi félév is, ugyanakkor holnaptól egy új iskolai évnak a kezdete. Vannak, akik nagy tervekkel, reményekkel jöttek vissza a nyári szabadságolás időszakából, vannak, akik nosztalgiával, akár szomorúsággal is, az elmúlás érzésével fordulnak az őszi időszak felé.

Eseménydús időszak a szeptember. Az edzőtermek ismét megtelnek, munkahelyeinken új kollégákkal ismerkedhetünk meg, sokan vágnak bele új hobbikba, költöznek el, vagy zárnak le egy-egy eseményt életükben.

Magunkon is, de a környezetünkön is biztosan észrevesszük a szezonváltást, amikhez mindenképpen alkalmazkodnunk kell.

Valójában a mindennapi életben, időről-időre, mindannyian tanévkezdő szerepben vagyunk. Amikor Istentől kapott „élet-iskolában” neki kell indulni egy új feladatnak, egy új élethelyzetnek, munkában vagy emberi kapcsolatokban. Amikor valami új kezdődik egy kínálkozó lehetőség vagy éppen egy lezáró kudarc miatt, egészségünkben történt változás vagy valaki elvesztése miatt – immár nélküle, másképpen kell tovább lépnünk, hát ilyen a szeptember is.

Természetesen az emlékeink, tapasztalataink erőt adnak, megújítanak. Milyen jó volt nyáron találkozni rokonokkal, barátokkal, új ismerősöket szerezni, hosszú utakat, vándorlásokat megtenni, kirándulni – önállóan, családdal, vagy nagyobb közösségben. Tudásunk gyarapodott, megismer-

tük más országok, vidékek szépségeit, kultúráját, különlegességeit is.

Hajtott a kíváncsiság, találkozni ismeretlenekkel, látni, hallani, tapasztalni. Hajtott a fokozottabb szórakozás megtalálásának a vágya. És még lehetne sorolni azokat a vágyakat, amelyek útra készítettek bennünket. Jól is van ez így, hiszen a gyönyörűsége Föld a miénk, az emberiségé, és miért ne ismerje meg az, aki eléggé kalandvágyó.

Az is igaz, hogy kell az embernek az emlék, ami hazatérése után is ahhoz a helyhez köti, ahol járt, mert felidézi később is az eltöltött időszak emlékeit. Azonban akkor igazi és értékes egy ilyen kirándulás / kikapcsolódás, ha a világot járt ember, azzal az érzéssel tér haza, különösen most nyár után, hogy még értékesebbnek lássa, és ítélje meg a saját hazáját, otthonát és ezek minden értékét. Megtapasztalja, elmondhassa, hogy ismét milyen jó itthon lenni! Ekkor tudunk igazán boldogok lenni és értékelnünk azt amink van, ugyanakkor világosan látnunk, hogy mire van szükségünk, és azt hogyan tudjuk majd elérni.

Mondjuk, hogy szükséges a többlet-látás, a tapasztalás, hogy megismerjük más népek, illetve kultúrák értékrendszerét, azonban érezzük meg, hogy hív az otthonunk, a munkánk, a hivatásunk. Az otthon gondja a mi gondunk és érte vállaltunk felelősséget.

A Prédikátorral együtt vallhatjuk: „Mindennek rendelt ideje van, és ideje van az ég alatt minden akaratnak.”

Ez a rövid kijelentés arra emlékeztet bennünket, hogy életünk nem statikus, hanem folyamatos mozgásban, változásban van. Vannak kezdeteink és vannak lezárásaink. Van ideje a magvetésnek, és van ideje az aratásnak. Van ideje a gyűjtésnek, és ideje az elengedésnek. Folytathatjuk azzal, hogy ideje van a kikapcsolódásnak, a pihenésnek, a szórakozásnak, de ideje van a munkának, a tanulásnak, a szorgalmas életnek is.

A szeptemberi hónap tehát nemcsak egy naptári fordulópont, hanem egy lelki fordulópont is egyben. Megállíthat bennünket, hogy feltegyük magunknak a kérdést: *Mi az, ami most kezdődik bennem?*

Milyen reményeink, milyen félelmeink vannak? Mert a kezdetek egyszerre hordozzák mindkettőt. A reményt, mert valami új születik, a félelmet, mert a változásban mindig ott van az ismeretlen. A Prédikátor könyve alapján, azonban Isten arra hív bennünket, hogy a kezdeteket bizalommal, illetve nyitottan fogadjuk.

Anthony de Mello története szerint egy tanítvány megkérdezte a szerzetest:

– Mester, hogyan kezdjem újra az életemet, amikor annyi kudarc, hiba és fájdalom nehezedik vállamra? A szerzetes így felelt: – Nézd a fát ősszel: elhullajtja a leveleit, hogy tavasszal új rügyek sarjadjanak rajta. Ha a fa nem merne elengedni, soha nem újulna meg. Az új kezdet titka az elengedés.

Jézus szerint is mindannyiunk feladata tehát, hogy a szorgalmas Magvetőhöz hasonlóan vessünk: jó szavakat, jó tetteket, figyelmet és szeretetet. Amit most elhintünk, az egyszer majd terméssé válik, amit learathatunk.

Ezért az őszi időszak elején ne csupán a teendőket vegyük észre, hanem a lehetőségeket is ahhoz, hogy változtatni is tudjunk, ha indokolt, hogy még jobban odafigyeljünk egymásra, hogy nyitottabb szívvel közelítsünk a körülöttünk élőkhez, hogy hitünkben megerősödve induljunk neki a megkezdett naptári év utolsó négy hónapjához.

A kezdetek új esélyeket is jelentenek. És Isten minden kezdetben velünk van: bátorító erőt ad, hogy merjünk akár az ígéretes ismeretlenbe is elindulni, tovább haladni.

Időben és térben egyaránt egy állapot az életünk, amikor Isten gondviselése beteljesedik.

A felolvasott evangéliumi rész, illetve a prédikátor könyve azt sugallja, hogy az életünkre ható új energiákat, a lendületet, a bennünk kavargó erőt hagyjuk működni. Gondoljunk arra, hogy a nyár folyamán a rendelkezésre álló időben átgondoltuk dolgainkat, amit eddig elvégeztünk, az megelégedéssel töltsön el, mert így új terveink és új céljaink is születnek.

Érdemes odafigyelni elvárásainkra, messze még az év vége, legyen az december, vagy a jövő év nyári kezdete. Folyamatosan tanulnunk kell, újból és újból meg kell látnunk a rendelt lehetőségeket, hogy gyakran az utolsókból elsők lesznek, de még a sor vége is gyönyörű, ha emelt fejjel, egyenes gerinccel állunk.

Ismerjük el, hogy nem minden út járható, de amin elindultunk, azon kitartóknak kell lennünk. Ha nem is minden nap eredményes, de minden napban van valami, amiért az élményteli lesz.

A Prédikátor megállapítja, hogy „*Mindennek rendelt ideje van.*” Ha Isten rendelte ideje van most a kezdetnek, akkor továbbra is legyen bennünk bátorság elindulni és járni megkezdett utainkon.

Legyen ez a szeptemberi forduló számunkra nem csupán a munkák és feladatok kezdete, hanem a lelki megújulás ideje is.

És kísérjen minket az ígéret: ahol Isten Lelke van, ott mindig van új lehetőség, ott mindig van új élet. Ámen!

Léta Sándor ■ LELKÉSZ

Szövetség

1Mózes 15, 8-12; 17-18/a: „Abrám ezt kérdezte: Ó, Uram, Uram! Miből tudhatnám, hogy én öröklöm azt? Ezt mondta neki: Hozz

nekem egy hároméves üszőt, egy hároméves kecskét és egy hároméves kost, egy gerlicét és egy galambot! Elhozta neki mindezeket, azután középen kettéhasította őket, és mindegyiknek a két felét egymással szemben helyezte el; a madarakat azonban nem hasította ketté. Ekkor ragadozó madarak szálltak a húsdarabokra, de Abrám elkergette őket. Napnyugtakor

aztán Abrám mély álomba zuhant, és rémítő nagy sötétség borult rá. Amikor lement a nap, és koromsötét lett, hirtelen füstölgő kemence és tüzes fáklya ment át ezek között a húsdarabok között. Ezen a napon kötött az Úr szövetséget Abrámmal, és ígérte meg neki: A te utódaidnak adom ezt a földet...”

Nemrégiben házassági megáldáson vettem részt, egyszerű családtagként. Az ifjú pár a padsorok között vonult be a templomba, előbb külön, majd a szertartást követően együtt, egymást kezét fogva házaspárként vonultak ki. Mi mindannyian részt

vettünk, hogy tanúi legyünk amint életüket a házassági szövetségben kötik össze, melyre Isten áldását kérjük.

A szövetség a hagyományainkban, a Bibliában fölöttébb fontos, központi jelentőségű. Nem véletlen, hogy Isten magát a házasságot is szövetségnek nevezi, és ezzel felettébb nagy értéket tulajdonít a férfi és a nő kapcsolatának: „ő a társad, a feleséged, akivel szövetség köt össze.” (Mal 2,14).

Most visszatekintek a bibliai szövetségekre, az ősi szövetségre, mely minden többinek az alapja és mintája. Ezeknek megismerése, a velük való mélyebb foglalkozás átfogó magyarázatot ad jelenlegi helyzetünkre, állapotunkra, valóságos kincs. Igaz sokat olvasni és időt szánni erre elengedhetetlen és nagyon érdemes!

A szövetség, héberül bõrit, két fél között létrejövő szerződéses viszonyt jelent. A szövetség létrejöhet egyes emberek; egyének és csoportok; csoportok és csoportok; valamint Isten és az ember között, egyes személyek vagy csoportok viszonylatában. A szövetségkötés gyakorlatának kiterjedt ókori párhuzamai vannak, az Ószövetségben minden alaphelyzete és gyakorlat formája fellelhető. A szövetségi viszony létrejötté a feleket nagyon szoros kapcsolatba hozta egymással. Ez a kapcsolat értékében úgyszólván a vérrokonni kapcsolatnak felelt meg. A szövetség a feleket a szerződésben foglaltak feltétlen és kölcsönös megtartására kötelezte, tehát a szövetségi hűségre. A szövetségre lépők viszonyát jellemezte, és annak megtartása nem merült ki a szerződésben foglaltak formális megtartásában, hanem egymás iránti lojalitást, barátságot, szeretetet követelt meg. Ezt a szoros kötődést és elkötelezettséget kifejezésre juttatják a szövetség megkötésével kapcsolatos rítusok és egyéb kifejezési formák. A szövetségkötést rendszerint eskü kísérte, mely időnként a szövetség szinonimájává lesz.

Textusunkban még Ábrámmal köt szövetséget Isten, aki ezután lesz Ábrahám. Milyen kegyetlennek tűnik a kettészakított állatok között járni, Ábrám megvédi a testeket a ragadozóktól, de közöttük a füstölő kemence és a tüzes fáklya metaforája a vonuló Istennek. Az az Isten, aki el- és kihívja Ábrámot a Káldeából a szövetségben maradéktalanul vállalja a rá vonatkozó részt. A szövetség nem klub, amelyből veszteség nélkül ki lehet maradni. Az ószövetségi áldozatok bizonyítják, hogy Isten és az ember kapcsolata életbe vágóan fontos ügy, identitást meghatározó, egzisztenciális kérdés. A szövetség

get – a héber eredeti szerint – nem „kötik”, hanem „vágják” (az áldozati állatokra utalva), és ez is mutatja, hogy a tét véresen komoly. Mégis csodálkozva olvashatjuk, hogy amikor Isten szövetséget kötött Ábrámmal, akkor az Úr emésztő tűzként vonult át az ősatya által előkészített, kettévágott állatok között (1Móz 15,7–21). Ez azt jelentette, hogy az Úr akár az „élete árán” is vállalta a garanciát a szövetség megtartására. Bár két fél között kötött, mégis Isten az, aki egyoldalúan ígéretet tett. (Dr. Czéntnár Simon)

Ha a házasságra vonatkoztatom, bizony életbe vágó az itt kötött szövetség. Az egyik meghatározója életutunknak.

Szabó Lőrinc Szövetség című verse utolsó két szakaszában így fogalmaz:

„Kétszer-egy sors az isten előtt,
szövetség nem lehet más se különb:
hogy én mi vagyok, nem tudom,
csak azt, hogy benned bízhatom:
bármennyit sírtál, hadakoztál,
jönne új vihar, rám hajolnál,
magad ellen is átkarolnál:
egymásra fájva rászorulók,
lettünk mindenkirez hasonló.
Két fa, együtt, testvéri lombban,
egyek vagyunk sok fájdalomban,
örömben és kényszerekben,
másképp tán élni is lehetetlen:
magunknak hát már megmaradjunk,
gyökereinkről ne szaladjunk,
tavaszban, őszben gyarapodjunk,
legyünk hívők, bátrak, kitartók:
az örök reményhez hasonló.”

Magyarul a szövetség a szó, szövet szótöböl alakult ki. Az egyes fonal gyenge, de a belöl szött vászon erős, mely megtart. Másképpen Testamentumnak fordítjuk a Biblia két fő részét, ami örökséget, hagyatéket jelent. A Biblia maga is szövetségek sorozata. Biztosan kijelenthetem, hogy a szövetséget Isten mindig maradéktalanul betartja, még akkor is, ha az emberi fél, vagy emberi tényező időnként elbukik, gyarló módon meghátrál. Gondoljunk csak Mózes, Noé, Ábrahám, Dávid király életútjára. Milyen központi jelentősége van az Újszövetségnek mai életünkben. Minél inkább úgy gondolja a modern ember, hogy minek is ide szállang, egyszer élünk, annál inkább szükség van a lelki szellemi irányításra. A sok szállang elenyészik, a szövetség

pedig újraköthetik minden istentiszteleti alkalommal, amikor keressük Isten országát.

Befejezésül ezt a kis történetet hoztam, variáció egy témára, Isten gondviseléséről, mellyel beteljesíti a vállalt szövetség rá eső részét.

A lakatlan szigeten

Egyszer történt egy hajótörés, amit csak egy ember élt túl. Őt a víz egy lakatlan sziget partjára vetette. Azért imádkozott nap mint nap, hogy jöjjön és mentse meg valaki. Mindennap kémlelte a horizontot, hátha meglát egy hajót, ami megmentheti, de hiába. Végül, beletörődve sorsába, épített magának egy kis kunyhót a szigeten. Aztán egy napon, amikor elment halászni, hogy legyen aznapra is mit ennie, szörnyű dologra ért vissza. Az egész kunyhó lángokban állt! Teljesen leégett, úgy, hogy csak hamu maradt belőle. A hajótörött teljesen el-

keseredett. Nemcsak hogy hajótörést szenvedett, de mire beletörődött sorsába és épített magának egy kis zárt menedéket, az is oda lett. „Hogy tehetted ezt velem Istenem? Mivel érdemeltem ki ezt a rosszat? Már kezdtem megbarátkozni az egyedüllét gondolatával, és olyan jól éreztem magam ebben a kis kunyhóban, miért kellett ezt is elvenned tőlem?” – kiáltott Istenhez. Másnap kora reggel, amikor kisírt szemét kinyitotta, arra ébredt, hogy kiköt egy hajó. Nem hitt a szemének! Amikor felszállt a hajóra megkérdezte a kapitányt, hogy honnan tudták, hogy ő ott van. „Abból a nagy füstből, amit csináltál. Abból láttuk, hogy van itt valaki a lakatlan szigeten” – felelte a kapitány.

Adja a gondviselő Isten, hogy értsük és éljük a vele való szövetséget mindennap. Ámen!

Bartha Mária Zsuzsánna ■ LELKÉSZ

Bízunk az úrban

„Várom az Urat, várja az én lelkem és bízom az ő ígéretében.” 130. Zsolt 5.

Kedves Testvéreim, szeretett Atyámfiai!

A zsoltáríró megérzi az emberi gyarlóságot, másra szorultságot. Ez a „más”, pedig nem más, mint Isten. Isten, aki mindenre képes: - teremt, óv, véd – számonkéri a bűnt és – jutalmaz a bűn megbánása után. A zsoltár szavaiból könnyen érthető, hogy: *Izrael népe Istentől megtalálja a bűnök megbocsátását*, de itt egy komoly feltétel is van: - csak cserében. És hogy gondolja a zsoltáríró ezt? Amennyiben Izrael népe bízik Istenben, Isten cserében hűségesen megbocsát.

Mondjuk a zsoltáríróval: *Várom az Urat, várja az én lelkem és bízom az ő ígéretében*. Nézzünk magunkba Kedves Testvéreim! Te testvérem emlékszel-e fogadalmaidra? Emlékszel-e arra az órára, amikor a templomok harangjai búcsúztattak és köszöntöttek egy évet? Emlékszel-e arra, amikor az örömtől meghiúsult, az öregedés keserves tudatától kínozták, az év gazdag áldásaiban reménykedve imádkoztál? És úgy érezted, hogy tiéd a világ, érted van minden. Szíveddel, lelkeddel tudsz te is másért élni, küzdeni, szenvedni, vállalni? És kérted Istent. Meghallgatott-e? Ne mondd, hogy néha!

Isten igazságos. Istenben még soha, senki nem csalatkozott. Mi, emberek saját magunkban és másokban sokszor csalatkozunk. Valljuk be: Sokszor elfeledkezünk. Kevesen vannak, akik úgy tudnak a hétköznapi küzdelmében dolgozni a mindennapi kenyérért, hogy egy pillanatra sem feledkeznek el Istenről. Számunkra nehéz dolog ez. Azok számára, viszont természetes. Imádkozni és dolgozni.

Ősi szokásunkban is van valami mélységes: Amikor munkához kezd az ember, egy: *Istenem segíts meg!* – hagyja el ajkát. Ha délben a harangszót meghallja, megemeli kalapját. Este pedig, munkája végeztével, az első dolga hálát adni Istennek. Belátjuk: az imádkozó, vallásos léleknek mély megnyilvánulása ez, de vajon mennyire érthető, ha munka közben káromkodik, mert ökrei nem járnak úgy az eke előtt, ahogy szeretné, vagy arra gondol, hogy miként lehetne a szomszédéból egy barázdát a magáéhoz szántani?!

A termést, ha betakarítottuk, hálát adunk érte? Van, aki igen, van, aki nem. Magától értetődik az ember mentegetőzése: *A sok munka miatt képtelen voltam templomba menni, hogy Istennek megköszönjem*. Ne tévedjünk! Istenhez bárhol lehet imádkozni, hálát adni neki mindenhol. Most jus-

son eszünkbe Isten áldását megköszönni. Egyetlen szóval, rövid hálaadással!

Persze nem feledkezünk el arról sem, hogy bánat is ért, sok bánat lett úrrá rajtunk az esztendei, könnyes imádkozás óta. Rövid, emberi életünk velejárója, melyet csak a hit, az Istenben való teljes bizalom, az élethez való ragaszkodás ellensúlyoz. Családunkból, szereteteink közül elveszítettünk valakit? Biztasson, nyugtasson, hogy a halállal nincs vége mindennek. Van valami, ami a síron túl is él, amit tőlünk soha, senki el nem vehet. Ez pedig a biztonság, melyet Istenbe, a LÉT-be vetett hit nyújt. Kérdezzük meg önmagunktól, amikor zárt ajtó mögött imádkozunk: *Nehéz volt-e az út, amelyet eddig megtettünk?* Fájtak-e a tövises szúrásai? Szomjazott-e lelkünk a templomi áhítat után? Maradt-e el valami, amit még meg kellett volna tennünk? Ha a zsoltáráróval szívből el tudjuk mondani: *Várom az Urat és bízom az ő ígéretében*, akkor hosszú idő áll rendelkezésünkre, hogy várakozásunkban mindent jóvá tegyünk, minden rosszat megbánjunk, sírjunk, nevéssünk, áldást kérjünk.

Kedves Testvérem! Hiszed-e, hogy Istennél van a megbocsátás? Örömet, nyugalmat, boldog életet

ígér annak, aki benne bízunk. Ha várod, hogy Isten neked is megbocsátsa, akkor: Még jobban meggyőződsz arról, hogy Isten mindig veled, velünk van. Káromkodás és hamis gondolatok nélkül tudsz imádkozni és dolgozni. Minden áldásért sikerül időben hálát adnod. A sok munkád nem fog elvonni az istentiszteletek látogatásától. Ha tudsz sírni a sírókkal, majd észreveszed: Bánatod elviselésében olyanok is részt vesznek, akikről soha nem gondoltad volna. Akkor azt is hinni fogod, hogy a halál nem vont szakadékot közted és elvesztettnak vélt szeretted közt, mert a szellemi életben a lélek társra talált, s Istennel egy eszményi élet megvalósulásában boldogan gyönyörködik.

Mit kell hát tennünk? Istenhez forduljunk teljes bizalommal. Imádkozva kérjük bűneink bocsánatát. Isten vizsgálja a szíveket: tudja, ismeri útjainkat, képességeinket. Tőlünk függ, hogy mennyire vagyunk önmagunkkal őszinték, merjük megvallani tévelygéseinket. Ha bizodalommal fordulunk Istenhez, Ő biztosan megadja a lélek gazdag áldását, a lelkiismeret nyugalmát.

Ezt adja meg számunkra a jó Isten. Ámen.

A hűség - úrvacsorai agenda -

„Jól van, te hűséges, derék szolga - mondta neki ura.
- Minthogy a kevésben hű voltál, sokat bízok rád:
menj be urad örömébe!” Mt 25,21.

Kedves Testvéreim, szeretett Atyámfiai!

Fontos a hűség, hiszen komoly követelmény volt a múltban, az marad számunkra, és a jövő nemzedék részére is. Sőt nemcsak a hűségről beszélhetünk, hanem azokról az esetekről is, amikor éppen az ellenkezője tapasztalható. Olvastam a Zsoltárokból, hogy *„Ne legyenek, mint atyáik voltak: nyakas, pártütő nemzedék; nemzedék, amely ingatag szívvel nem volt hűséges Istenéhez.”*

Fontos figyelmeztetés ez, melyben azt hozza tudomásunkra az író, hogy végeredményben atyáinkról van szó, akik nyakasok, pártütők voltak, s ingatag szívükkel nem mutattak hűséget Isten iránt. Arra kér minket, hogy ne legyünk hasonlóak atyáinkhoz. Vagy inkább váljunk olyanokká, mint

a példázat béli, hűséges szolga, akit megdicsér ura, mert helyesen, és főleg hűségesen járt el.

Egy távoli útra készülő gazda szétszítja rabszolgái között nem jelentéktelen készpénzvagyont, hogy gazdálkodjanak vele visszatéréséig. Hogy ez hogyan történik, azt nem tudjuk, mert csak annyit említ a példázat a két első szolgáról, hogy vállalkozásba fogtak az összegekkel, és nyereségre tettek szert. Nem egyszerű bankügyletről van szó, mert ezt csupán mint jobb híján való, végső lehetőséget említi a gazda a harmadik szolgának.

Kedves Atyámfiai, szeretett Testvéreim! Az ott-hon hagyott rabszolgák az Úr érkezéséig a gyülekezetben különféle súlyú és mértékű megbízatással élő és szolgáló keresztények. A gazda azzal is eleve számol, hogy ezek különböző képességűek, ezért kapnak eltérő súlyú megbízatást. A gyülekezetben tehát mindenki más és más mértékben kapja a szolgálatához szükséges lelki (karizmatikus) és ter-

mészeti feltételeket. A gazda visszatérése számonkérés, és ennek során kitűnik, hogy szolgálni csak a bizalom lelkületével lehet: akiből ez hiányzik, az emberi szemmel nézve becsületes talán (a hűtlen szolga sem el nem sikkasztja, sem el nem veszti a talentumot), de valójában tiltakozik az Urával való közösségvállalás ellen, megvádolja, és lázad ellene. Helyzete nem válhat együttérzést még abból sem, aki a példázat félreértésével igazságtalannak tartja a számonkérő gazdát, mert ez a rabszolga nem tudott lélekben sem függetlenné válni gazdájától. Maga vallja be, hogy félt tőle, abban pedig a gazdának van igaza, hogy félelméből rossz következtetést vont le. Ilyen lélekkel nyilván nem lehet az egyházban élni, mert aki ezen az úton jár, az maga rekesztette ki önmagát Isten népének életéből.

A számonkérés során az is kitűnik, hogy a jutalmazás ellenére, amely a hű szolgák leleményes (és kockázatot is vállaló) „*aktivitására*” válasz, nem érdemről van szó végsőképpen, hiszen az üzleti vállalkozást csak a szolgákra uruktól rábízott javak teszik

lehetőségessé. Az egyház és tagjai életében Isten munkája minden, érdemeket emlegetni tehát egyszerűen Isten egyedüli dicsőségének meglopása.

Akkor értjük jól ezt a verset, ha számolunk az-
zal, hogy Jézus itt is, mint több más tanításában, az emberi együttélés valamilyen negatív jelenségét Isten országa egy-egy pozitív vonásának szemléltetésére használja. A képanyag a tőkén alapuló gazdálkodás rendjének körén belül mozog, így Jézus környezete számára jól érthető.

Az egyház szolgálata nem könnyű ügy, azok a körülmények, amelyek között folyik, komoly helyzetállást igényel.

Ezért kell mindenkinek teljes erejével arra törekednie, hogy ügyesen gazdálkodjék meglevő lehetőségeivel, mert aki ezeket – esetleg pusztán sértődésből vagy méltatlankodásból – nem becsüli, aki kisemmizettnek érzi magát, az akkor jön rá majd semmibe sem vett esélyeinek értékére, amikor már eljátszotta ezeket. Ámen.

Pap Gy. László ■ LELKÉSZ

Dolgozat Hermeneutikai beszélgetés

Az alábbi beszélgetés Czire Szabolcs: *Bibliavásárlatok – Léttükör* első két kötetének, a *Mélység mélységet szólít* és *A második igen* bemutatója alkalmával hangzott el a Vallásszabadság házában 2025. április 1-jén. Tekintettel arra, hogy az unitárius sajtó ritkán érinti a hermeneutikai kérdéseket, s arra is, hogy a beszélgetés jóval túlmutat a szűken vett könyvbemutatón, az alábbiakban közreadjuk a beszélgetés szerkesztett változatát.

Kovács István püspök. Amikor a Vallásszabadság Házát megálmodtuk, ilyen szellemi műhely helyszínét szerettük volna életre hívni. Ezt az értékteremtést és értékmegosztást köszönöm most meg Czire Szabolcs teológiai tanárnak, budapesti lelkésznek, amikor vele társalognak Koppándi Botond Péter teológiai tanár és Fóris-Ferenczi Rita egyetemi tanár. Bízom benne, hogy ez az est az ige-
nek kimondásának, a mélységek megszólításának mélységébe vezet bennünket.

Koppándi Botond teológiai tanár. Megköszönve a püspök úr szavait, én magam házigazdai minőségben köszöntöm az egybegyűlteket. Úgy

érezem, hogy igazi könyvünnepen vagyunk. Ritka manapság, hogy egy könyvbemutatón ilyen sokan összegyűlünk. Ma két

új könyvet ünneplünk. Számunkra ez azért is különösen fontos, mert nem sűrűn adatik meg, hogy az Unitárius Egyház kiváló alkotóinak könyveit ünnepeljük. Czire Szabolccsal és Fóris-Ferenczi Ritával több mint harminc éve ismerjük egymást, a régi barátság jogán, ha megengedik, tegezni fogom őket. Jó látni, hogy itt vannak Szabolcs családtagjai, barátai, egykori tanárai, kollégái, diákjai, tanítványai és tisztelői, akik az elmúlt évtizedekben hallgatták és olvasták őt. Szabolcs felé az az első kérdésem, miért gondoltad úgy, hogy a szószéken egyszeri és megismételhetetlen módon elhangzó prédikációkat könyvformába, talán már egészen prédikációnak nem nevezhető módon a nagyközönség elé tárod?

Czire Szabolcs. Mindannyiunkban van egy végső érzékelés, egy kitörölhetetlen sejtés valahol a

tudatunk mélyén, hogy valami nagyobbak vagyunk a részei, valami nagyobbhoz, Valakihez tartozunk. Ez a Valaki a megnevezéssel együtt megnevezhetetlen, a megfogalmazási kísérletekkel együtt megfogalmazhatatlan. Tőlünk pedig újra és újra szavak kimondása kéretik, amelyekkel megpróbálunk valamit megosztani ebből az egyéni és egészében soha át nem adható élményből. Milyen csodálatos, hogy az utak kereszteződésénél, ott, ahol közös térré nyílnak a sokféle szaladó utak, mi templomokat helyezünk el. Olyan építményeket, amelyek már tornyukkal is az égre mutatnak. Élünk bárhol, hétről hétre elmehetünk oda, hogy beszéljünk ezekről a végső dolgokról, szembesüljünk, szembesítsük magunkat és egymást ezzel a végső misztériummal. Ennek vezetésére pedig felkérünk valakit, akinek akár még adózott jövedelmünkéből is átadunk egy részt, hogy a maga csendjében, imaéletében kigyöngyözött szavakkal és a végsőre mutató szertartással irányítsa ezt az öneszmélést, ezt a religióba kódolt vissza-kötés mozzanatot. Ő pedig megpróbál szavakat találni arra, amire tudja, hogy nincsenek szavak, és mégis csak szavak vannak, ha saját határainkon túl egymással is találkozni szeretnénk. Úgy kell hát neki használni a Szót, hogy az megszólítson, hogy abban mindenki a maga nevét meghallja, hogy az abban felkínált térben a saját élete otthont vehessen magának.

Klasszikus dilemma, hogy a szószéki beszédnek szabadon kell elhangzania vagy jó azt előre írásban elkészíteni. Én az utóbbi pártján vagyok. És nem csak azért, hogy elkerüljük „már rég befejezte, csak nem bírja abba hagyni” klasszikus esetét. A lelkésznek előbb végig kell menni azon az ösvényen, ahová másokat is hívni szeretne. A szószék aztán hozzáteszi a pillanat érintettségének többletét, amire a szónok mindvégig igyekszik nyitottnak maradni az előre írott szöveg tolmácsolása rendjén. Előfordul az is, hogy ott derül ki: nem jól van megírva, engedni kell, hogy a Lélek másfelé vigyen. Mert mégiscsak az történik, hogy kezdetben van az isteni Szó, aztán a szó Írás lesz, az írásnak pedig újra szóvá kell válnia, és íme, most újra írás. Szentírási hagyományban ágyazottságunk lényegében a kommentár kommentárjának a kommentárjaként ragadható meg. Az alkotói folyamat tehát az, hogy az előre elkészült beszédek az előadás után módosultak, de még mint beszédek, aztán következett az írott szöveggé formálás, ami már a kötetekre nézett. És ebben a folyamatban volt segítségemre és

igen nagy biztatásomra Fóris-Ferenczi Rita, akinek ezúton is köszönöm, nélküle nem születtek volna meg ezek a kötetek.

K.B. Nemrégiben a Budapesti Evangélikus Hittudományi Egyetemen a diákokkal azt játszották, hogy különböző prédikáció részleteket olvastak föl, és a diákoknak ki kellett találniuk, kik írták ezeket a prédikációkat. Eljátszottam azzal a gondolattal, hogy ha Czire Szabolcs írásai közül bármelyikből egy bekezdésnyit felolvasnánk, akkor a jelenlevők közül sokan – és már látom is, hogy többen bólogatnak –, azonnal felismernék, mert azt mondanánk: nahát, ezt Szabolcs írta, ez olyan czirés. Az a kérdésem Ritához, hogy hogyan lehetne besorolni, be lehet-e egyáltalán sorolni ezeket a jellegzetesen szabolcsos írásokat valamilyen irodalmi műfajba?

Fóris-Ferenczi Rita egyetemi tanár. Ez jó kérdés, mert pont arról beszélünk, hogy a műfaji besorolások kezdenek nagyon-nagyon rugalmassá válni, állandó határátlépések keletkeznek. Itt visszatérnék egy kicsit arra a gondolatra, amit Szabolcs elmondott, hogy a szóból hogyan legyen írás, az írásból hogyan lesz szó, és hogy valójában ezek elhangzott szószéki prédikációk voltak, vagy azok. És úgy lettek ezek írásos szöveggé, hogy elég szigorúan kigyomláztuk belőle a tipikus tanítói célzatú szövegrészeket, ami nem rontott a szövegen. Tessék? Igen, a „papos dolgokat”. Éppen ennek köszönhetően az eredeti prédikáció műfajból lett egy értelmezői, eszszéisztikus, olvasható szöveg. De ez most nem csak arról szól, hogy ne legyen „papos”. Ennek sokkal mélyebb gyökere van, mégpedig az, hogy a prédikáció műfaja nagyon sokáig működőképes műfaj volt. Egyház teremtette az ígét, a teológus teremtette az ígét, megtanítottuk a népek, hogyan kell érteni a bibliai szöveget. Pontosan azok az izgalmas részek ezekben az elmélkedésekben, vagy értelmezésekben, hogy visszatér ahhoz a ponthoz, hogy is mondjam, ahol az „ige testté lesz”. És hogy ezekben a szövegekben, vagy legalábbis az én olvasatom szerint, pontosan az az izgalmas, hogy a lelkész nem elsődlegesen szónok, hanem tolmács: a szentséget, a bibliai szöveget úgy tudja megszólaltatni, hogy közben engem is megszólít. Nagyon szigorú tolmács, mert hogy nem hagyjuk el a szöveget, nem fecserészünk össze-vissza, hanem van egyfajta hídteremtés. És én ezekben a szövegekben ezt tiszteltem: hogy úgy szóval meg az értelmező tolmács, hogy fönntartja a szövegértelmet, de ugyanakkor megengedi nekem, olvasónak, hogy belépjek ebbe a dialógusba, sőt, be-

ránt ebbe a dialógusba, és hogy ennek a végső értelme a létértelmezés. Tehát a létértelem.

K.B. Igen, ide akartam kilyukadni, hogy a könyveknek az az alcíme, hogy *Bibliaolvasatok*, illetve, hogy *léttükör*. Arra kérnélek, Szabolcs, hogy erről a hídépítésről beszélj, amit itt Rita fölvetett, illetve, hogy a te bibliaolvasataid és a létről bemutatott tükör, ami nagyon sokszor tiszta, őszinte, máskor egy picit görbe, egy picit érezzük, hogy bizony nem olyan, amilyennek szeretnénk ezt az egész létet, nos, ez a te olvasatodban hogy néz ki?

C.Sz. Egyszer egy vallásórás, vagy ahogy Magyarországon mondják, hittanos gyermeket megkérdeztek, hogy szerinted mi az egyház? És ő azt mondta: „Az egyház az, ahol eggyel mindig többen vagyunk.” A lelkésznek, úgy hiszem, az egyik feladata az, hogy erről az eggyel többről mondjon valamit, és az emberekkel valahogy érzékeltetni tudja, hogy tényleg eggyel többen vagyunk. Amikor léttükörről beszélünk, akkor egy olyanfajta séma működik a fejekben, mondhatnám, az élményeimben, amit hosszú filozófiai iskolák egyfajta lebutított, egyszerűsített verziójából lehetne modellezni. Ebben a létélményt három sík együttállása, egymásba szövődése hozza létre. Ez megfeleltethető annak, amit a Szentírás mint Szellem-lélek-test hármasságaként ír le. Ebben a legfelső szint, a Szellem szintje, a „lét”. Tehát amikor azt mondjuk, hogy lét-tükör, akkor ezt a felső szintet próbáljuk meg tükröztetni. De min keresztül? Egyáltalán hol látjuk ezt megjelenni? Ez pedig a legalsó szint, ahol a mindennapjaink zajlanak: a „létezők” szintje. a test, a testesültség szintje. Ez az, ami anyaggá vált, ami látható, ami manifesztálódott, materializálódott, amiben térben elmozdulunk, ami könyv, ami betű, tárgy, mindaz, ami a létezőknek a világa. Na és mi köti össze a kettőt, a létet és a létezőket? Mi a híd a két, amúgy szüntelenül egymásba ölelkező létsík között? Hát az, amit a Szentírás léleknek nevez, ez pedig a „létezés”. Tehát a létezők pozíciójából próbálunk a létezésen keresztül a létről valamit tükröztetni, valamit megérteni. „Most csak tükör által homályosan látunk” – mondja Pál apostol. Azt a végsőt, egyetemest, amely mindenben átragyog, mindent megelőz és mindenek forrása, konvencionálisan Istennek nevezzük. Arányaiban azonban olyan a viszony Isten és az ember között, mint amikor egy másfél éves gyerekkel megpróbálnánk megérteni egy felnőtt ember létélményét, tudását önmagáról és a világról? A gyermekben tá-

madna ugyan némi sejtelem, de felfogni, átlátni képtelen lenne. Most képzeljük el, hogy az ember a maga nagyon korlátozott idegrendszerével, tapasztalati világával megpróbálja ezt a végtelenszer több és nagyobb valóságot befogadni. Ez az a tükröztetési kísérlet, amit a Szentírás is kínál számunkra, amit Isten emberi tolmácsolás útján közölt önkinyilatkoztatásának tekintünk. Úgy hozta az élet, hogy hivatásszerűen a Szentírással foglalkozom. És én úgy tekintek a Szentírássra, mint ami a létnek a lenyomata, mint ami az isteni Szellemnek, a menygyei szívnek, a minden átfogó létnek a lenyomata, manifesztálódása a létezők világában, azaz betűvé vált, testté vált, testté lett Ige. És ebből a tükröztetésből próbál meg tulajdonképpen a lelkész, a lelki vezető vagy a kereső ember valamit folyamatában visszafejteni, a szöveggel való munkán keresztül hidat építeni, elsősorban a lélek/tudat eszközeivel, a szó által. Munkája onnan lesz igazán izgalmas, amikor megérti, hogy a szavak jelentik kezében a legfontosabb eszközt.

K.B. A szakmában, ha szabad így mondani, a 20. század közepétől az vált egyértelművé, hogy a lelkésznek egy kicsit költőnek is kell lennie, ugyanis vannak dolgok, amiket egyszerű szavakkal nem lehet kifejezni, ezekhez csak a költők értenek. A te írásaidat olvasva az ember folyamatosan ott látja az esztétikát, a szépséget. Ott van Pilinszky, ott van József Attila, ott van a Székelyföld, ami gyermekkorodban meghatározta életedet, és ott van az a Budapest, amelyik most a szűkebb élettered, de igazából azt látom, hogy a tágabb Kárpát-medencében érzel. Az a kérdésem, hogy az alkotási folyamat nálad hogyan néz ki? Amikor elkezded írni ezeket a beszédeket, akkor ki van előtted, van-e módszertanod, van-e valami előre gyártott sémád, amibe megpróbálsz mindig újabb gondolatokat belesűríteni, vagy ez mindig más?

C.Sz. Mindig más. De ha megengednek egy tréfát így április elsején, a költészetéről az jut eszembe, hogy kimegy egy költő a szabadba, meglát egy fát és ír egy verset. Emelkedett hangulatában kifejti, hogy ez a fa ágaival mint imádkozó karokkal, mindig az ég felé ágaskodik. Tökéletes a harmónia, a fa levelei pedig apró rezdülésükkel hangtalan imáikat mondják. Aztán ahogy lelkesültsége alábbhagy, így szól: ilyen tökéletes fát teremteni csak Isten tud, én pedig csak egy bolond versikét vagyok képes írni róla. Nos, lelkészként gyakran így érzek, amikor beszédíráshoz fogok. Csak egy bolond próbálja

meg a teljességet prédikációba foglalni. Aztán jövő héten újra megpróbálom.

Ami a módszertant illeti, nem kötődöm homiletikai iskolákhoz, elméletekhez, bár tisztellem a bennük megfogalmazott szakmai szempontokat. A módszertan esetemben fellengzős kifejezés. Talán egy szó lebeg a szemem előtt, vagy inkább zeng a lelkemben, valami, amit Hamvas Béla úgy nevez, hogy a „létezés eredeti szövege”, azaz a *script*. Azt mondja, hogy egész életében nem tulajdonított más jelentőséget az írásnak, mint azt, hogy milyen hűséggel tudja lekottázni a létezés hiteles szövegét, és hogy ebből önmaga mennyit valósít meg. Mint ha lenne ott mélyen egy igazság, egy önazonosságot biztosító valami, ami a végsőnek, a létnek a lenyomata benne, és ami mindenkiben egyéni, és mégis közös. A Szentírás is ilyen értelemben *script*. Mikor az ember a saját eredeti szövegét nem leli, belső hangját nem hallja elég tisztán, akkor azt gondolom, hogy van kollektív scriptünk: a szent iratok, a Szentírás. A Biblia ezért alkalmas a közös Szónak, a közös hangnak a megtalálására, mert mindannyiunk scriptjével kommunikál, ha elég mélyre megyünk. Amikor alkotok, hogy ilyen nagy szavakat használjak, akkor gyakran ezt keresem magamban, azt a pontot, ahol az eredeti írást még látni vélem. Ehhez akarok visszatalálni, amikor a Szentírás szövegével kapcsolatba kerülök, arról elmélkedek, olvasok, tanulmányozom. Arra figyelek, hogy az hogyan tükröződik bennem, hogyan érint meg valamit, ami igaz, ami teljes. Ezt az ember nem a fülével hallja és a szájával mondja, hanem a teljes lényével. Martin Buber int, hogy ott, ahol a szavak elfogynak, ott a teljes lényünk megszólított-ságából fakadó „totális szavakat” kell keresnünk. Ez a vallás nyelve, a misztikusok nyelve, amely a szavakon túli egység élményéből táplálkozik. Tehát ez a belső folyamat zajlik, amikor az ember ezt a belső scriptet, vagy ami ugyanaz, a Szentírás üzenetét próbálja tükröztetni magában, és keresi a kimondhatatlan kimondhatóságát. Azt gondolom, hogy ez egy teljesen legitim folyamat - már csak a hagyományozódás folyamatát nézve is. Egyetlen példát hadd mondjak. Amikor Platón megírja a *Parmenidész* című művét, akkor ismételten foglalkozik az Istent övező episztemológiai csennel. Amikor később a Szentírást görög nyelvre ültették át, tehát a Septuaginta fordításakor, akkor az Isten nevének kiejtési és ábrázolási tilalmát Platón kifejezésével adták vissza, mert Ő az *ákojnonéton onoma*,

azaz a közölhetetlen név. Az igazán izgalmas kérdés, hogy ebbe az értelmezési hagyományba miként tud az ember úgy belépni és bevonni másokat is, hogy az még érvényes legyen.

F.F.R. Botond, említetted a sok irodalmi példát, én ehhez szeretnék az elhangzott gondolatiságban hozzászólni. A nagyszámú idézet itt nem feltétlenül a prédikáció műfajhoz kapcsolódó irodalmi példa, nem pusztán illusztráció. Ugye valamikor így tanították, hogy a szónoklatban legyenek színezések, irodalmi példák. Pontosan ez a fajta beszédmód az érdekes ezekben a szövegekben is és a poétikában, hogy ugyanazt a vágyat próbálják közvetíteni, érintetté tenni a hallgatót/olvasót abban a kísérletben, hogy megfogni a megfoghatatlant. Tehát, hogy ugyanaz, amiről Szabolcs valójában úgy beszél, hogy a létezés teljessége és csodája, és megtalálni, nem, nem lehet megtalálni, hanem keresni a nyelvet, a nyelvi megformáltságot, ami ugyan nem tudja kimondani, de mégiscsak valamilyen formában megfoghatóvá teszi a megfoghatatlant. Ez egy ellentét, ugye? Ebben benne van az igényünk, hogy keressük a nyelvi megformáltság mentén ennek a lehetőségét. Hát jó, most mondjam azt, hogy a szentség iránt?

K.B. Rita, még szintén tőled kérdezném, hogy kimondottan irodalmi szempontból vizsgálva a dolgokat, amikor olvasod ezeket a szövegeket, érteled-e vagy érzed-e, látod-e, hogy milyen hermeneutikája van Szabolcs írásainak?

F.F.R. Részben eklektikus. Erről nem sokat beszéltünk, ugye Szabolcs, de tudjuk, hogy eklektikus. Tehát valójában, hogyha a bibliahermeneutikának a nagy paradigmáit látjuk, akkor ez: az ige testté lett, az egyház teremti az igét, a teológus teremti az igét, és hogy megszületett egy ilyen vágyódásunk, hogy szeretnénk, hogy is mondjam, közvetlenebbül hozzáférni a szövegekhez. Tehát, hogy nekem, mint olvasónak, legyen jogom, hogy megérezsem, vagy elgondoljam, hogy én hogyan gondolom, azon túl, hogy hogyan tanítják. Szabolcs szövegeiben az eklektikusság onnan mutatkozik meg, hogy bár ez a létértelmezés, ami a hermeneutika végső megismerés-filozófiája, egyértelműen minden szövegben benne van, tehát minden a fele meg, viszont a pozíció, amiből meg kell szólalnia, megköveteli, hogy a lelkésznek tanítói célzatú hangja is legyen a gyülekezet, a közösség irányában. Ilyen szempontból az eklektikusság nem árt a szövegeknek, mert minden afelé megy, hogy a ho-

rizontokat a legvégső kérdésig, azaz a létértelmezésig nyissa meg. Valójában a megértés-filozófia, avagy a hermeneutika erről szólna. Úgy gondolom, hogy a szövegek a prédikációhoz viszonyítva ezt a tanítói hangnemet finomították.

Nekem is lehetne ezzel kapcsolatban egy pimasz kérdésem, vagy egy problémafelvetésem? Mégpedig az, hogy ha már paradigmaváltásokról beszéltünk, akkor minden nézetrendszernek vagy minden elméletrendszernek, így az unitarizmusnak is, van egy jól meghatározott szemlélete. Ezzel jár a módszer és a fogalmi apparátus. Nekem folyamatosan van egy olyan benyomásom – lehet, hogy nem vagyok ezzel egyedül, és nem akarok pofátlan lenni –, hogy valahogy nem sikerült megteremteni vagy kiművelni azt a fogalmi apparátust, ahogyan a szószéken lehet szólni arról, hogy hogyan is gondolkodik az, aki unitárius. Meggyőződésem, hogy az unitáriusok túlnyomó többségének halvány gőze sincs, hogy ez a szemlélet miről szól. Ez olyan szempontból problematikus, mert, hogy közben ez nemcsak egy értelmezésről szól, hanem gyűlekezetéről, hálózatépítésről, meg egyebekről. És most mindenkitől bocsánatot kérek, jelenlévők kivételével, hogy nagyon sokszor lehet hallani a szószékről tartalmilag és fogalmilag nagyon lapos beszédeket. Mintha nem lenne egy markáns diskurzusa ennek az egésznek, ami megteremthetné vagy érthetőbbé tehetné, ami közelebb hozná ezt a szemléletet. Ettől az ember ugye arra gondol, hogy elmegyek a templomba, és akkor most miként számolom el az Úrral, hogy elfecséreltem másfél órát. A lényeg lényege az, és tényleg senkit nem szeretnék megbántani, hogy ahogy mi a paradigmaváltásokban gondolkodunk, úgy az unitárius szemléletnek nem sikerült egy jól megfogható, nyelvi fogalmi apparátust kiépítenie. Azért is voltak szimpatikusak nekem ezek a szövegek, mert úgy tűnik, hogy egy markáns nyelvi narratívát képviselnek, természetesen azokkal a korlátokkal, amit a megszólalási pozíció és a nyelvi rabság jelent.

C.Sz. Hirsch rabbi azt mondta, hogy a zsidóság nagy újítása nem az egyistenhit, hanem az, hogy ebből következetesen le is vonta a következményeket. Az unitarizmus nagy erőssége is az egyistenhit következetes végiggondolása. Ez megvalósult hittételi szinten, viszont nem építette meg hozzá a diskurzust. Nem építette meg hozzá a nyelvezetet, a hittételek mögé nem épített olyan diskurzust, amelyen e szemlélet következetesen közvetíthető. En-

nek hiányában folyamatosan belecsúszkál ilyen olyan diskurzusokba, és akár azok nyelvi rendszerének egységét megtörve is ugrásszerűen közelít vissza arra az ösvényre, amely a kívánt hittételek kimondásához elvezethet. Itt van egy szándékoltság, talán nem több mint próbálkozás arra nézve, hogy ez a szemlélet bár különféle, de mégiscsak egy irányba mutató diskurzusokban szólaljon meg. Ezzel együtt hiszem, hogy a zsidó–keresztény szellemiség a felszíni különbségek ellenére is a mélyben találkozik, és ez alól az unitarizmus sem kivétel. A Szentírásnak az igazi mélysége bennünk a mélyet szólítja, ott már találkoznak az ösvények. A végső emberiben, azaz a végső isteniben találkoznak. Tehát az a diskurzus, amit a nagy tradíció, a bibliai hagyomány kínál, alapvetően alkalmas minden felekezet számára, hogy a saját diskurzusát ennek viszonyrendszerében őrizze meg és művelje. És ha mindez a bibliaértelmezés, illetve a létértelmezés szintjén elég mély, akkor a felekezeti jelleg zárójelbe tehető. Ilyenkor nem csak befelé, de kifelé is érvényesek vagyunk.

Rita azt mondja, hogy eklektikus, ez a kifejezés eléggé pejoratív tud lenni. Nyilvánvalóan a művészetben is létezett olyan időszak, amikor szándékosan erre törekedtek. Én egy másik fogalmat használnék az eklektikus helyett, mégpedig a polifonikust. Nyelvészeti alapjai még a 19 századra nyúlnak vissza, egészen Mikhail Bakhtin felvetéséig. A polifonikus szövegalkotás, illetve megszólalás szándékolt részemről. Képzeljék el a budapesti gyülekezetet, de lehet ez lassan minden más közösség is, és adjuk hozzá a világhálót mint nyílt teret. A lelkeszt hallgató emberek rendkívül plurális hallgatóságot képviselnek minden szempontból: teológiai jártasság, egyházi kötődés, kulturális beágyazottság, demográfiai mutatók, személyes élethelyzet. Az a kihívás, hogy miként lehet a Szentírás „üzenetét” tolmácsolni ilyen plurális hallgatóság felé azon korlátolt eszköztár keretein belül, ami egy szószéken álló lelkeseknek a rendelkezésére áll. A multimédiás ingerekhez szokott hallgatóság viszonyában olyan ez, mintha valakinek megbilincselte kézzel és lábbal kellene létrehozni egy mutatványt. A kérdés: lehet-e úgy beszélni, merthogy a beszéd áll rendelkezésre, hogy a templomban ülők legalábbis többsége valahol be tudjon kapcsolódni, be tudjon vonódni. Ebben látom a sokdimenziós beszédmód segítségét, amikor is az ember úgy vezeti végig egy bibliai rész értelmezését, és itt aláhúzom az egzegézist – amit, Paul Ricouerrel együtt mondom, mindig

előnyben kell részesíteni a rendszeres teológiával szemben, hisz a bibliai üzenet a lényeges, nem az értelmező közösség preconcepciói –, hogy többszólamban kínálja fel a bevontság tereit. És akkor a hallgató, akit egyik hangnem nem szólított meg, egyszer átéli: ah, szóval erről van szó, így már értem és érdekel. Ehhez azonban több szemléletmód és több beszédmód kényes egyensúlyával kell kísérletezni a lelkésznek. Erről szívesen mondanék a későbbiekben pár dolgot. Ha sikerült e bevonódást segítő értelmezési tereket úgy felkínálni, hogy a hallgató abba be tudjon lépni, gyakori a jelenség, hogy az istentisztelet után valaki ilyesfélével keres meg: amikor az imént ezt és ezt mondta, az engem annyira megérintett. Én pedig tudom, hogy azt úgy nem mondtam. És mégis igaza van. Mert ahogy ő azt a felkínált értelmezési teret feltölti személyes tartalommal, a tolmácsolt Szó elvégezte a feladatát.

F.F.R. Csak egy gondolatot: az eklektikust én nem feltétlenül erre a polifóniára, vagy ennek ellenében mondtam, hanem szemléletileg, mert a bibliai hermeneutika kérdése vetődött fel. Tehát ebben nincs semmi baj.

K.B. Bár engem csak egy ilyen kérdező szerepre kértek fel, de azért az előbb elhangzottakkal egy picit vitatkoznék, ha megengeditek. Én ennél azért optimistábban látom a helyzetet. Tehát a te véleményedhez képest, ami arról szólt, hogy hát nem nagyon tudtuk kialakítani a megfelelő nyelvezetet meg struktúrát, rögtön van a fejemben két, három olyan ember, akiket épp azért hallgatunk vagy olvasunk, mert ezt kialakítják. Szabolcs nyilván egyik közülük. Tehát én azt látom, hogy épp Szabolcs az egyik, aki megtalálta azt a megfelelő stílust, megfelelő hangot, megfelelő diskurzust, amivel például az én baráti és ismeretségi köröm minden rétegébe eljutott a világjárvány idején. A kevésbé iskolázott és igen iskolázott, a nagyon vallásos és kevésbé vallásos emberekkel is folyamatosan arról beszéltünk, hogy hát hallgattatok Szabolcsot? És sikerült neki, meg még van egy-két ember, akinek ez sikerül. Érdemes mondjuk a belvárosi szószéket hallgatni, vagy azért van a szemem előtt egy két kedves kolléga, akiket ebbe a kategóriába sorolnék. Akiknél a réginek a patinája ugyan megvan, de egy mai nyelvezettel, intellektuálisan stimulatív, elgondolkodtató, nem mindig tanító, nem mindig abszolút igazságokat a torkunkon lenyomó szószéki diskurzus hangzik el, hanem pontosan az, ami engem mint hallgatót bevon, ami arra készítet, hogy tovább gondoljam. A szabadságot

megadja nekem, amikor elem állít többfajta változatot, és elég nagykorúnak gondol engem ahhoz, hogy 21. századi templomlátogatóként én aztán majd tudjam, hogy merre haladjak. Pontosán ez, ami nekem azt sugallja, hogy van remény, hogy vannak olyan nagyon jó prédikációk, meg nagyon jó diskurzusok, amelyek pontosan azt a lelki, szellemi hiányt töltik be, ami miatt sokan úgy érzik, hogy hát nem nagyon érdemes. Úgyhogy engedjétek meg, hogy én ezt egy kicsit pozitívabban lássam.

F.F.R. Ne haragudj, most te dobtad fel a döglött macskát, most én dobom vissza a kerítésen. Itt jelenségről beszélünk, jó? Tehát én nem vitatom azt, hogy nincsenek jó szövegek, nem hangzanak el jó prédikációk. Tehát jelenségről beszélünk elsődlegesen. És hogy az is kérdés, most nem tudom, lehet, hogy belépsz ide, Szabolcs, hogy itt többről van szó, mint arról, hogy megengedődik nekem, hogy bármit gondoljak. Itt épp arról a feszítettségéről van szó, arról az érintettségéről, hogy a lelkész mint tolmács úgy teremtsen hidat köztem és a bibliai szöveg között, hogy a szövegnek ne lehessen bármiféle olvasata. Hanem hogy odafeszítsen, odahuzalozzon engem, hogy én a létre legyek képes reflektálni, és a megértés, értelmezés, alkalmazás mentén, ami ugye folyamat, valamilyen formában ez a lét-tapasztalat, vagy lét-élmény visszaforduljon rám és termékeny legyen. Tehát, hogy nem ilyen olcsó ez a dolog, hogy többféle olvasat, és most arról nem is szólnék, hogy mi hangzik el, mi nem hangzik el, hanem itt egy bibliaiértelmezési fegyverkezettiségről van szó, meg arról, hogy érintsen meg a szentség.

K.B. Épp ezt látom ezekben a szövegekben, hogy miközben olvasod, rábízod magad a szerzőre, mert az látszik a szövegekben, hogy az az ember, aki ezeket leírta és korábban elmondta, az olyan részletesen és mélységeiben tanulmányozta az adott szövegeket, hogy neki már ezáltal volt egy hittapasztalata. Ez az, ami átjön, legalábbis nekem, olvasónak. Hogy ez a hittapasztalat, ami az övé volt, pontosan az ő közvetítő, ha szabad így fogalmazni, szerepe révén lesz valósággá számomra is. És nem érzem magam sem megvezetettnek, hanem olyan hallgatónak, mint aki ott van a szerző figyelmében az alkotás közben. Aki arra gondol, hogy ezt polifonikusan kell mondani, mert többen fogják különbözőképpen hallgatni.

Szabolcs, a címválasztásaidról mesélj nekem! Nagyon érdekes, összetett címekeket választottál az írásoknak.

C.Sz. A címek jellemzően bibliai utalások. A zsoltárokból származik a mélység mélységet szólít. Több magyar fordítása van. Nekem ez a változat tetszett. A kép mögötte, és erről az egyik beszédben szó van, hogy a zsoltáros elkezd az Isten hangját a víz zuhatagaiban is hallani. Az óriási morajlás mögött hallani véli, ahogy az örvények egymással beszélnek. Tehát egy misztikus tapasztalást, élményszerű teljességet él meg, és ebben hallja, ahogy szólítja a mélység a mélységet. Szép metaforája annak, ahogy az ember is, ha elég mélyre megy magában, messze a felszíni zaj mögé, akkor ott meghallja, hogy a mélység benne is szüntelen megszólítatik. Mert az isteni mélység emberi mélységet szólít, mely aztán a másik emberben is mélységet szólít. Egyébként a zsoltáros élményét a tudomány érdekesen igazolta. A víz zuhatagaiban lényegében minden hangfrekvencia jelen van egyszerre. Ezt a mi fülünk csak egy nagy, artikulálatlan zúgásként, robajként vallja. Ha azonban szétszálazzuk a frekvenciákat, akkor gyakorlatilag minden hangot fellelünk benne. Ezekből épülnek a mi zenei hangjaink is. Tehát a mélységnek van az a pontja, ahol a zaj csenddé válik, mint ahogy a fehér fénybe a színek belezuhannak. A sokszólamúság egyetlen hanggá olvad, úgy olvasd! A második igen pedig a Jézusi mondásra utal, hogy a ti szavatok legyen igen, igen, vagy nem, nem. Engem foglalkoztatott, hogy vajon miért ismétli meg, miért mondja kétszer. Isten mindig önazonos magával, neki elég egyszer kimondani, hogy igen vagy nem. De az ember változik. Többszörre könnyű az első igent kimondania. Akkor még nem tudja, mire is mond igent. Amikor azonban már benne van az első igen következményeiben, megismeri a helyzetet, a konfliktusokat, a nehézségeket, mindazt, amivel járt az első igene, akkor hangzik feléje a kérdés: most is igen? Mert a második igen teljesíti be az első, azáltal kerül az ember szava és élete fedésbe önmagával. Tehát innen jön a cím.

K.B. Van szívedhez közelebb álló ezek között az írások között, és hogyha van, akkor melyik, miért?

C.Sz. Nem szívesen emelek ki valamit. Sok szerző tapasztalatával egyezve, a mű megkezdzi önálló életét. Az embernek el kell tőle távolodni, és tenni a dolgát. Ellenben szívesen visszatérek egy kérdésre, mert úgy érzem, hogy adós maradtam a válasszal. Nevezetesen, amikor a módszertanról kérdeztél. Arról van szó, hogy az ember kézbe vesz egy homiletikai könyveket, olvassa a szakirodalmat, rácsodálkozik a javaslatok magabiztosságára,

a letisztult módszertanokra. Megérti, hogy egy szószerző beszédnek milyen részei vannak, hogy kell például egy bevezető, és hogy az hány féle lehet, mondjuk egy erős mondat, tényközlés, meg-hökkentő statisztikai adat, tréfás felütés, egy személyes történet, a lényeg a hallgatói jószándék és a figyelem megnyerése. Aztán a lelkész leül beszédet írni, ott van a lelke mélyén a megérintettség, és valahogy egyik szakmai trükk sem tűnik érvényesnek. Kérdésem gyakran ez: milyen hangnem lenne képes kommunikálni a megérintettségem? Milyen beszédmód által lehet úgy szólni, hogy tolmácsolható legyen az, ami valójában elmondhatatlan? Ezért is van az, hogy a beszédim mindegyike egy kísérlet. Minden vasárnap úgy állok szószerzőre, hogy a papságot gyakorlatilag előlről kezdem. Mert fogalmam nincs, hogy ma hogyan kell prédikálni, és hogy egyáltalán hogyan kell lelkésznek lenni. Nehéz „szakma”. Úgyhogy minden vasárnap előlről kezdem, egész héten azon gondolkodom, hogy ezt a bennem feszülőt, bennem zengőt hogyan lehet tolmácsolni, milyen hangnem tesz vele igazságot. És „alkotás” közben a legnagyobb gonddal próbálom őrizni magamban azt a pontot, ahol a megérintettség lenyomata még tetten érhető. Ehhez keresem a stílust, a hangnemet, a szavakat. És igen, tudom, hogy kell egy bevezetés, de hogy annak mi legyen a nyelvi horizontja úgy, hogy a valóság táguló köreit a megfelelő pontról indítsa, arra magamban kell választ találnom. Ebben nagy segítségemre van a kanadai Northrop Frye nyelvelmélete, aki azt mutatja fel, hogy az emberiség négy nagy beszélmódot hozott létre: leíró vagy tárgyi, fogalmi vagy dialektikus, retorikai vagy ideológiai, illetve mitikus vagy költői. Ezek fejlődése történelmi linearitásban is értelmezhető, de egymásmellettiességük az igazán izgalmas. A leíró beszédmód, amely a nyugati tudományos nyelv alapja lett, a külső világot, a létezők világának jelenségeit igyekszik szavaknak megfeleltetni. Tágabb beszédmódot képvisel a fogalmi vagy dialektikus beszédmód, ahol a közlés már a fogalmak egymáshoz való viszonyrendszerében is jelentést hordoz. Egy beszédben például itt van lehetőség a Biblia eredeti nyelvének mélységére, fogalmi struktúrájára rámutatni. A harmadik beszédmód az ideológiai vagy retorikai, ahol a hangsúly a hatáskifejtésre tevődik, mégpedig a szubjektum bevonásával, egyéni és közösségi identitásépítéssel, tehát a részvétel és a motiváció elemeivel. A szószerzői prédikációk itt gyakran megállnak. Gyakran az történik, különösen az

újabb közösségeknél, hogy a szónok célként a meggyőzést tartja szem előtt, ezért a mondandóját megtámasztja elsősorban a leíró, részint a fogalmi beszédmód által, tehát mondandója tényszerűnek és logikusnak hangzik, ami után – bizonyítottnak tekintve az álláspontját –, azonnal rátérhet a hallgatóság meggyőzésére: lám, ez az igazság, így kell élni, nekünk van igazunk. Egy őszinte keresőnek ez gyakran kevés, sőt taszító lehet. És itt jön képbe a negyedik beszédmód. Frye amellet érvel, hogy a Szentírás alaphangja mitikus-költői. Ez a beszédmód vezet el bennünket oda, ahol az egység tükröződése szubjektum és objektum szembenállása mögötti, ahol az igazság nem tárgyasítható, ezért a hangsúly nem a magabiztos tanítói pozíción van, hanem a lét misztériumának élményén osztozók közös utazásán a szellemi honvágy iránytűje mentén a valóságélmény és a létértelem ösvényén. Tehát kulcskérdés, hogy az alapvetően retorikai beszédhelyzetben megszólaló lelkész képes-e hallgatóit a Biblia által felkínált metaforikus-mitikus horizontok élményébe is eljuttatni. Ezt a folyamatot a teológiai oktatásban is tetten érhetjük, de lényegében minden vallási keresőben lejátszódhat. A kezdőpontot egy reflektálatlan, mitikus vallásosság jelképezi, amit Ricoeur az „első naivitás” kifejezéssel ír le. Ezzel a tényszerűnek tekintett, gyakran népegyházi eredetű vallásossággal aztán áthaladunk a Biblia történetkritikai-tudományos tanulmányozása által azon a purgatóriumon, amit a leíró és a fogalmi megközelítések képviselnek. Ebben a folyamatban gyakran szilánkosra török hitünk. A meghatározó kérdés az, hogy el tudunk-e jutni a „második naivitás” szintjére, ahol immár tudásra és kétségekre épülve, de újra létrejön a hitélmény, felragyog a teljesség, megszólal bennünk a végtelen. Meggyőződésem, hogy egy jó prédikációban mind a négy beszédmódra szükség van, de a téma és a megérintettség tolmácsolásának az aktualitása dönti el az arányokat. Olyan prédikációk írásával kísérletezem, és ezeket találják ezekben a kötetekben is, amelyek igyekeznek a beszédmódokat tudatosan használni, és a fenti folyamatot vasárnapról vasárnapra mindig más bibliai szövegből megépíteni. Mindez, ismétlem, kísérlet. A beszédek írásba rendezése rendjén Rita elsődlegesen a retorikai részek kigyomlálását javasolta, ahol is a felekezeti-ideológiai, illetve a „papos” kiszólások voltak hangsúlyosabbak.

Még egy kérdésre hadd reflektáljak röviden. Miért kell a Bibliát egyáltalán magyarázni? Hát

nincs világosan leírva, hogy mit és hogyan kell hinni és tenni? Azt gondolom, hogy a Biblia szándékoltnak értelmezésre hívja az embert. Olyan szövegkorpusz, ami feltételezi az értelmezést. Gondoljunk példaként arra, hogy a Szentírás nagyobb része, mintegy kétharmada, csak mássalhangzókkal íródott. A mássalhangzós írást nem tudjuk kiejteni. Azt mondja a szöveg nekünk, hogy én ideírom a kinyilatkoztatás mássalhangzóit, de te add hozzá a magánhangzókat! Mi pedig évszázadról évszázadra keressük a megfelelő magánhangzókat, ami már az értelmezés része. Mert ha például azt mondjuk, hogy *dabar*, akkor érthetjük alatta az isteni teremtet szót, az „igét”, de azt is, hogy „valami”, „dolog”. És amikor a lelkész ajkán megszólal a *dabar*, akkor az „ige” vagy csak „valami”? Vagy hogyan olvassuk a teremtetébéli kígyóval kapcsolatban: *arum* vagy *arom*? „Ravasz” vagy „mezítelen”? Aztán ott van az Újszövetség, és mindjárt négy evangélium. Miért nem csak egy? És máris arra kapunk meghívást, hogy a világtörténelem legjelentősebb szellemi eseményét értelmezzük. Mert azt nem egyetlen verzióban halljuk, hanem négy szólam összehangzataként. Na és ott van a kinyilatkoztatás végső fókusza, Isten. Amilyen mértékben feltárja őt a szöveg, éppen olyan mértékben azonnal el is rejti. Amikor kiejti a szent Nevet, a hangos kiejtését azonnal megtiltja. A példákat hosszan sorolhatnánk, de a lényeg talán így is kimondható: a Szentírás azt akarja az olvasójától, hogy kerüljön vele személyes kapcsolatba, de egy pillanatra se feledje még a legavatottabb egzegéta vagy lelkész sem, hogy nem uralkodhat a szöveg fölött. Mert az nincs a hatalmában. Csak az értelmezői alázat és a léttükröző-lélek képes abból befogadni.

K.B. Miközben az ember olvassa ezeket a szövegeket, hallja is azokat a Szabolcs hangját, amelyeken ezek eredetileg elhangzottak. És ez így teljes. Van néhány percünk arra, hogy kinyissuk a kérdések körét, és hogyha valaki szeretne kérdezni valamit a szerzőtől vagy akár Ritától, kérem szépen, hogy jelezze, és viszem a mikrofont.

K.I. Van egy olyan tipikus unitárius hozzáállás, amiben úgy érezzük, hogy a Jóistennel párbeszédben vagyunk, és van egy olyan, hogy beszél Isten, és beszélünk mi is. És én most éppen egy olyan konferenciáról jövök, a Fokoláre Mozgalomnak a konferenciája volt Róma mellett, ahol ennek a mozgalomnak az alapítója, Chiara Lubick arról beszél, hogy én a ceruza vagyok, az ecset vagyok, és nem

én mondom, hanem általam mondja a Jóisten. És mielőtt fellázd volna bennem az unitárius, hogy hol vagyok én, a mondanivalóval rendelkező, rögtön hozzátette, hogy ez nem azt jelenti, hogy én lemondtam a mondanivalómról, csak azt, hogy a mindenség szólal meg bennem. Az a kérésem, hogy amikor beszélsz, amikor ezeket a beszédeket írod, akkor jön egy ilyen teljességérzet? Az a script, az az állapot, amikor megszólalsz, hogy itt most az a felelősség hárul rád, hogy minél pontosabban fordítsd le, tolmácsolj azt a hangot, ami rajtad keresztül akar megszólalni?

C.Sz. Igen, azt hiszem, erre utaltam valamelyest. Nekem azzal általában nincsen gondom, hogy az Isten közelséget, valamiféle istenélményt érzékeljek. És itt „Istent” mindig vagy idézőjelbe kell tennünk, vagy egy betűt ki kell vennünk belőle, hogy jelezzük: csak úgy nem vehetjük az ajkunkra, és élményeinkkel nem azonosíthatjuk. A teljességérzet a leggyakrabban áthat. Azt szoktam mondani a diákoknak is, hogyha egyszer alapítanék egy teológiát, akkor valószínűleg úgy nevezném, hogy „a gyönyörködés teológiája”. A Bibliának ez az egyik konstans hangja, ami hozzám nagyon közel áll. A lapjain ismételtelen bemutatott gyönyörködő ember, aki rácsodálkozik az Isten mindenütt alkotó, működő nagyságára. Az időfejezeteknél például írok olyasmiről, hogy Istent mindig csak utólag látjuk, minden spiritualitás lényegében emlékezet. Mert Isten mindig gyorsabb nálunk. Olyan ez, mint a teniszben a labda röppályája. Egy jó teniszkes kiszámítja a röppályát, mert ha ott ütné, ahol látja, mint egy kisgyerek, akkor a labda már rég nem lenne ott. Ugye a fény nyolc másodpercet utazik a Naptól, mire elér hozzánk? Amit látunk, az valójában már nem az a fény, hanem korábbi. Hasonlóképpen, mire meglátunk vagy megtapasztalunk valamit, az csak azért lehetséges, mert Isten már megcsinálta. Tehát van egy állandó lemaradásunk hozzá képest. A gyönyörködés abból az eszmélésből fakad, hogy mindaz, amit lát és él az ember, már van és az már teljes. Az összes egyidőben lehetségesnek látszó kimenet közül az, és pontosan az valósult meg, a létből a létezők világába épp az és épp úgy vetült. Lett valósággá. A nehézség tehát nem az élmény oldalán van, hanem a szavakén. Hogyan közölhető a közölhetetlen név, hogyan mondható ki a kimondhatatlan? Hóseás próféta könyvében van egy rész, amikor azt kéri a néptől, hogy bűnéből kitérve járuljon az Úr elé, és akkor

ezt mondja: hozzatok magatokkal szavakat! Készülök erről egy beszédet írni, de vannak beszédek, amik nagyon sokáig formálódnak. Például a nemrég közzétett *Megszeretted az idegent, aki voltál* mintegy másfél évig várta a születését. Mindig valami hiányzott, a jegyzetek egyre csak gyűltek. Ehhez hasonlóan érzem a fenti mondatra írandó beszédet. Most azonban azért említem, mert ez a prófétai felhívás olyan, mintha mindig minden lelkész felé hangzana: vigyetek magatokkal szavakat, amikor az Úr elé járultok. Nagyon szép, hogy sejtess valamit, érzel valamit, hogy megérintett vagy, de formáld szavá, és azt vidd az Úr elé. Keresd meg a megfelelő szavakat. És ez nem csak a lelkész felé hangzik, hanem mindenki felé: nevezd meg a fontos dolgokat. A teremtetéstörténet sem véletlenül kéri az embertől a névadást. Mert az lesz a tied, azzal kerülsz közösségbe, amit meg tudsz nevezni. Mondd azt a fának, hogy fa, akkor fogod tudni, hogy az mi. És mondj azt a másik embernek, hogy ember. És akkor látni fogod, hogy az ő arcán is ott ragyog az isteni teljesség fénye. De amíg nem tudod azt mondani, hogy ember, addig nem fogod felismerni sem. És a pszichológiai problémáiddal és a feszültségeiddel és a szorongásaiddal is akkor tudsz valamit kezdeni, ha néven tudod nevezni. Ha megtalálod a szavakat. Úgy tűnik, az embernek ez a képesség a többlete, ez a „beszélő lélek”, amely által képes valamiféle származtatott hatalmat gyakorolni, és ezt a származtatott felelősséget gyakran a szavakkal tudja gyakorolni. Hozzatok magatokkal szavakat! Ezek a könyvek szavakat próbálnak hozni.

Rezi Elek. Egy gyakorlati kérdésem van, ami engem mindig foglalkoztatott, és sosem tudtam a választ egészen megadni. A prédikációk írásánál figyelembe veszed-e a gyülekezet igényeit, érkeznek-e jelzések tőlük, vagy inkább unilaterálisan te magad döntöd el, hogy milyen témát közvetítesz? Másként fogalmazva, van-e a beszédeknek gyülekezeti gyökere?

C.Sz. Köszönöm szépen, rektor úr, a kérdést. Igyekszem így a végén röviden válaszolni. Tudom, hogy a jó válasz ilyenkor az, hogy a lelkész rajta tartja az ujját a gyülekezet ütőerén stb. Épp most vasárnap volt a gyülekezeti közgyűlés, és összeszámoltuk ifjabb kollégámmal, hogy az istentiszteletek fölött a 2024. évben kétszáz körüli gyülekezeti program volt a gyülekezetben, tehát átlagolva nagyjából minden másfeledik nap. Gyakorlatilag együtt élünk a hívekkel, de legalábbis sűrűn találkozunk. E prog-

ramok között vannak egészen lelki közelséget kínálók, mint bibliaóra, imakör, tematikus beszélgetések. Úgy mondanám, hogy a szószéki beszédek 20 százalékban gyülekezeti, 80 százalékban személyes indíttatásúak. De ebbe a személyes jellegbe folyamatosan beépülnek a gyülekezeti hatások, hisz benne élek a közösségben, foglalkoztat, aggaszt, velük örülök és gyászolok, családokat látogatok. Mégis a végső inspirációt a mélyemet megszólító Mélységtől/Magasságtól várom. Mindazonáltal a találkozások nagyon inspirálóak tudnak lenni, és témákat, témaigényeket is felvetnek. Egy példát kiemelve, a legutóbbi könyvklub alkalmával a tavalyi Nobel díjas dél-koreai író, Han Kang *Görög leckék* könyvét beszéltük meg. A könyvben egy professzor ógörög leckéket ad. Tehát egy holt nyelv, aminek már csak írásjelei vannak, de beszélt valósága nincs. Már is a metaforák világába lépünk. A magántanítványok közt megjelenik egy nő, aki süket, tehát a hang általi kommunikáció lehetetlen feléje. A férfi genetikai betegsége lassan vaksághoz vezet,

megidézve az argentin Borges alakját. A könyv a közlés útvesztőin végig haladva oda fut ki, hogy egyetlen kommunikációs lehetőség marad a legmélyebb kötődés, a szerelem számára: egyik a másiknak a tenyerébe szavakat rajzol. Csak a legfontosabbakat lehet így közölni, nehéz lenne például veszekedni. És akkor felmerül bennem: vajon nem ugyanez történik, amikor valaki írásra adja a fejét? Nagy szerzők vannak itt a teremben: Szilágyi N. Sándor, Cseke Péter, Wisky Béla, tanártársak, szerkesztők, köszöntök mindenkit. Amikor írunk, vajon nem az történik, hogy jeleket, szavakat rajzolunk a mindenség tenyerébe, és lélegzetvisszafojtva várjuk a választ? A templompadban ülők közt pedig mindig vannak, akik másként értik, mert ők ott voltak a lelki fogantatás pillanatánál. Gyülekezet és lelkész így áll a lét tükrében: óvatosan megérinti a nagy gondviselő tenyeret, és együtt ünnepli a belőle áradó szeretetet. Nagyon szépen köszönöm, hogy eljöttek!

Dr. Czire Szabolcs ■ LELKÉSZ

ÍRÁSOK EGYHÁZTAGOK TOLLÁBÓL

És mégis

Elfogyott már a nap is,
Vörösre gyúlt az ég,
Mikor csendesen szólt a mag
Az Arató kezén:

„Hiába áztam tavasszal,
S tikkadtan tűrtem a nap hevét?
Derekamba acélpengéd metszett,
És egyre csak hull a vér.

Most termésemet a százszorost,
Szétzúztad és kemencébe vetéd;
Lángok közt vesszék el hasztalan
Miért éltem én?”

Fekete a menny,
Már úr az éj,
Mintha csak a fű susogna,
Az Arató beszél:

„Sötét, nedves földbe vetlek,
Súlya letör, fojt a mély,
Magányod felett fú a hó
És egyre csak úr a jég.

És mégis,
Ha lenn a mélyben egyszer,
Elhagyott, hitetlen haláloed el is ér,
Sorsod betelt:
Sírod felett a nyári ég alatt
-- Én tudom –
Kalászkok lengenek.” (1990.)

Kánai Pál

Vallomás

„Ma a székely a legmagyarabb magyar, és a magyar csak úgy lehet újra magyar, ha mennél székelyebbé tud válni.” (Kodály Zoltán)

Az alábbi Kodály Zoltán idézete felkeltette érdeklődésemet székelyek és Erdély iránt. Mivel sajátos módon be kell vallanom, hogy Erdélyt az életemben soha nem látogattam, kezdtem kutakodni interneten székelyek után. Ami az iskolából az emlékezetemben megmarad, az, hogy Attila király halála után fiai egymással szembe fordultak, véres csaták tizedelték a népet. Csaba királyfi azután úgy döntött, hogy maradék vitézeivel ősei földjére menekül. Amúgy útközben néhányan – a székelyek – a hegyekben letelepedtek. Kutatás közben pedig egy addig ismeretlen vallásra rátaláltam – unitárius vallásra. Életemben sok különböző kultúrával ismerkedtem, barátaim voltak római katolikusok, reformátusok, ortodoxok, zsidók, és sőt muzulmánok is, de az unitárius vallásról addig nem hallottam meg semmit. Első dolog, amit tettem, beírtam a Google böngészőbe az, hogy „unitarizmus”. Ennek következtében, az alábbi választ kaptam Google-tól: „Az unitarizmus egy vallási irányzat, amely az Isten egysége és oszthatatlansága elvén alapul, és tagadja a Szentháromság tanítását. Az unitáriusok Jézus fiatalabb, emberi élete és prófétai szerepe felé fordulnak, de nem tekintik istenként.” Egyébként, unitárius vallás az egyik egyszerűbb és emiatt a legnehezebb vallás, mert az unitáriusok arra törekednek, hogy a vallásuk legyen az életmódjuk, az életmódjuk pedig a vallásuk. És ehhez nincs szükségük többszáz oldalas kátékra, dekrétumokra, enciklikákra stb. Egyszerűen unitárius vallás arra ösztönöz az embereket, hogy meglátják Isten arcát az embertársban, és felismerjék Isten testét a minket körülvevő világban. És ezek voltak olyan dolgok, hogy még jobban felkeltették a figyelmemet, mert én is fiatal korom óta mindig valahogy úgy képzeltem az Istent, sohasem gondoltam, hogy a Jézus egyetlen „Isten fia”, hiszen mi mind „Isten fiai és lányai” vagyunk. Az Istenre úgy tekintem, hogy az egy Isten van, de aki számtalan formában és szinten nyilvánul meg. És pont erre, unitárius vallás is tanít. Egyébként, mindig hittem és hiszek Istenbe, de nem mondhatom, hogy valaha is voltam vallásos. Arra sok okom volt, sohasem hittem pl. eredeti bűnbe, ami szerint az első emberpár bűne az összes emberség bűnévé vált.

Egyetlen unitárius vallás adott választ rá, mármint pedig, hogy ellentétben állna Isten szeretetével és igazságosságával az, hogy az első – vagy akárhánysadik – emberpár bűnét a mi bűnünknek tekintse. Vagyis, ha én valaki ellen vétkeztem, hogy egy harmadik ember (pap) megbocsáthatja a bűnömet.

Manapság a világ tele van olyan emberekkel, aki napi szintén nagy bűnöket elkövetnek, és aztán „megbánják” a bűneit a papnál, a pap megbocsátja, és azok az emberek folytatják az életüket, mintha mi sem történne, igazi bocsánatkérés nélkül, attól az embertől, aki ellen vétkeztek. Következő dolog pedig az, hogy sok emberekkel találkoztam az életemben, akik azt hiszik a saját Szent könyvről, hogy „Isten szava”. Természetesen, hogy az ihlet forrása mindig az Isten, de az nem azt jelenti, hogy Isten diktálta volna szóról szóra, ahogy sokan még mindig hisznek (nem csak keresztények). Csak egy olyan Szentkönyv létezik, amelynek isteni szerzőségében bizonyosak lehetünk, a Természet, az Élet, a Világegyetem. Biblia (vagy más Szent könyv is) mint emberi munka, természetesen magán viseli azoknak a koroknak és szerzőknek a tévedéseit is. Törökországi tartózkodásom alatt megtudtam egy szomorú történetet, ami megtörtént 1993-ban Sivass városában, ahol egy iszlamista, vagyis muzulmán, tömeg felgyújtotta a „Madimak” nevű hotelt – ahol a fesztiválra érkező alevita értelmiségiek, költők és írók tartózkodtak – csak azért mert Korán, azt parancsolja, hogy „hitetleneket” meg kell ölni. Hitetlen, muzulmánok szerint, ez a kifejezés magában foglal mindenkit, aki nem muzulmán, vagyis csupán más felekezethez tartozik. Erre példát találhatunk Bibliában is „kiválasztott nép” kifejezésében. És ha van „kiválasztott nép”, akkor van „nem-kiválasztott nép” is. Ezek szerint vannak emberek, akik ezt a kifejezést úgy értik, hogy nem-kiválasztottat meg kell semmisíteni, leigázni, megkövezni, kiirtani, gyűlölni... Mint annak idején a Szent István királyunk által végbe vitt római katolikus hittérítés, mely megmaradásunk egyik alapvető feltételeként vonult be a történelmi köztudatba, megsemmisítő csapást mért őstudatunk szóbeli és írásos emlékhordozóira egyaránt. Ehhez hasonló bigottság mindig távol tartott vallásoktól. Annak idején alevitizmust nagyon közel éreztem magamhoz, mert hasonló, mint unitárius vallás arra tanít, hogy az Isten a gondolat és a szeretet tengere, aki úgy foglal

magában minket, mind a tenger a hullámain. És hasonló, mint unitáriusok, jó-Istenbe hisznek, nem a büntető-Istenbe, akitől félni kell. Alevitizmus amúgy eredeti türk vallás, de manapság, muzulmán kényszer miatt, sajnos önállóan nem is létezik (tudtom szerint kivéve Németországot). Visszatérve unitárius valláshoz, vallás egyik fő tanítása, amit különösen tetszett, az, hogy Isten nem kézzel csinált templomokban lakik, hanem lélekben és igazságban imadandó. Illetve, a szentség helye nem a templom, hanem az ember a maga testi, lelki, szellemi oszthatatlan teljességében. Érdekes módon mindezekre a motívumokra, amiket felsoroltam a

vallomásomban mindig rátaláltam, ha olvastam magyar ősvallásról is.

Végére is örömet szeretném megosztani Önökkel, hogy lehessenek egy közösség tagja, ahol saját meggyőződésemet és belső szabadságomat tiszteletben tartják, ahol értelemmel ellenkező dogmákat nem kényszerítenek, ahol fontosabb, ami köztünk, értelem-kereső emberek között történik, mint az előre gyártott „igazságok”, ahol Isten szeretetét a saját életünkben megmutatkozó, valóságában ünnepelhetek.

Lakatos Endre, Győr

Egyedi és sajátságos

Egyedi és sajátságos lelki erőt, feltöltődést adott, az utóbbi idők istentiszteleti alkalmával a Debreceni unitárius templomban Pap Gy. László Tiszteletes Úr, aki vasárnapról vasárnapra, Máté evangéliuma 5. fejezetéből a „kik a boldogok” verseket választva, -visszavitt az időben.

A versekből válogatva építette fel istentiszteleti beszédét, melyeket sokszor könnyezve hallgattam, hiszen gyermekkoromat, pontosabban a konfirmálásomat juttatta eszembe.

Erdővidék egyik csodás településén, a Hargita lábánál meghúzódó Vargyas községben konfirmáltam egy szép május végi vasárnapon, -ahol negyvenegy fiatal tett tanúbizonyságot unitárius hitéről.

Izgalommal készültem a konfirmálásra, melyet néhai Dimény András Tiszteletes Úr felkészítésével élhettem meg. Akkoriban megtanultuk, megismertük a katekizmus kérdéseit, melyeket a templomot teljességében megtöltő hívek előtt kellett elmondanunk.

Sok kérdést kaptam, mindenik a Máté ev. boldogságot bemutató kérdései voltak, emellett egy szép köszöntőt is kellett mondanom.

Ennyi évtized múlásával is, eszembe jutottak azok a fennkölt pillanatok, amikor székelv népviseletben, körbe álltuk az Úr asztalát a csodálatosan szépen feldíszített, Sütő őseim által festett-faragott, egyedi templomban.

A most vasárnapi szentige a Máté ev. 5 fejezet 6. verse: „Boldogok, akik éheznek és szomjúhozzák az igazságot: mert ők megelégtetnek.” E vers tartalmát, életem során sokszor boncolgattam, majd megtagasztaltam, hogy milyen nehéz és kitartást igényel, hogy akard az igazságot.

Hivatásom során, évtizedeken keresztül, erre neveltem tanítványaimat, hogy keressék az igazságot, hogy fontosnak tartsák a becsületes, igaz utat.

A Máté evangéliuma tanításai, mai napig üzenetet hordoznak, mai napig megszívlelendőek és az élettapasztalat azt mondatja velem, - érdemes mindig az igazság útján járni.

Ahogy írtam, e versek emlékeket juttattak eszembe, konfirmálásom pillanatai jelentek meg lelki szemem előtt, egyik Máté ev. vers az ajándékban kapott, egyházi könyvem lapjain is olvasható.

Eszembe jutottak nagyszüleim is, akik akkor meghallgatták fogadalomtételtem, elkísérve a templomba és a nagymamám intó gondolatait is idézte a 8. vers:” Boldogok, akiknek szívök tiszta: mert ők az Istent meglátják.”

Eszembe jutottak és naponta jutnak szüleim, nagyszüleim, akik tanítóim, tanáraink mellett, egy életre szóló tanítással, útmutatással, jótanáccsal, hittel-bizalommal vértettek fel, melyeket életem során, mindig felhasználva én is tovább adhattam, gyerekeimnek, tanítványaimnak, így elindítva sok-sok gyereket a tanulás szép, érdekes és izgalmas világának útján, a tudományok kiapadhatatlan tárháza fele. Ma is vallom, a hit Isten ajándéka, - ha hiszünk a jóban, szépben, igazban, a tanulás értékében, -jó emberek tudunk lenni.

2025.aug.10

Spáda Ildikó

A legmeghatározóbb élményem az erdélyi utazásunkon

Nem egyszerű és könnyű feladat, hogy az öt napos erdélyi egyházközségi kirándulásból a legmeghatározóbb élményt emeljem ki.

A néhány napban nagyon sok szép és szívmelengető élményben volt részem, de ezek közül Torockó és a Székelykő kerül nálam az első helyre.

Az alábbi Bartók Béla idézet olvasható a templomkert falán:

„Az eddig megvizsgált magyar falvak közül határozottan ez van a legszebb vidéken...” (Torockó, 1908.október 7.)

A nagy zeneszerzőnek teljesen igaza van. Torockó egy csoda! Fehér színű házfalak, zöld ablakkerettel és piros muskátlival hirdetik, hogy a település lakói őrzik magyar identitásukat a román tengerben.

A Duna ház gyönyörű kertje és maga az épület, ahol a Szent Korona vasból megformált teljesen élethű másolatát állították ki, lélekben is segíti a helyieket, hogy erőt merítsenek a megpróbáltatásaikhoz.

A torockói unitárius templombelsőt csodálattal és ámulattal néztem, teljesen úgy éreztem, hogy az unitarizmus egyik fellegrárában vagyok!

A vasárnapi istentiszteleten, illetve a szertartást követően a „kérdés-felelet” során Csécs Márton tiszteletes úr személyében egy nagyon határozott, egyenes, céltudatos lelkészt ismertem meg, mely emberi tulajdonságok igencsak szükségesek a település közepén terpeszkedő ortodox templom szomszédságában, annak árnyékában....

A tiszteletes úr elmondta, hogy a hagyományok Torockón tovább élnek, így megvan a „forgatókönyve”, hogy milyen sorrendben jönnek be a templomba és hová ülnek az istentiszteletre érkező hívek, illetve a vendégek.

Említette, hogy a torockói házak fehér falai is hirdetik, hogy unitáriusok laknak benne, így kerül az unitárius templomokra jellemző fehér szín a település épületeire is.

Beszélt a 3 napos temetési szertartásról, melynek komoly stációi vannak az elhunyt faluba érkezésétől a temetésig.

Hazaindulás előtt megkoszorúztuk Kriza János szép mellszobrát, amely emlékmű helyszíne is a tiszteletes úr fáradhatatlan közbenjárását és eltöltecségét dicséri.

Negyedszer jártam Torockón, de csak most volt alkalmam megmászni a Székelykő egebe törő orrát.

Kemény túra volt a közel három kilométeres felvezető,- sziklával gazdagon „megszórt” - ösvény a maga 700 méteres szintjével, de bőven megérte a fáradozás !

Felérve a közel 1200 méteres csúcsra, elképesztően szép kilátás tárult a szemem elé. A völgyben Torockó, mint egy kicsiny makettfalv, a másik irányban, pedig a lélegzetelállító látvány az erdélyi hegyvonulatokkal. A platón a magyar nemzeti színekben pompázó két betonoszlop, szemet gyönyörködtetőek voltak, ám a román trikolor színei

is nyomokban feltűntek a széleken, ami azt sejteti, hogy időközönként „színváltós” ez a jelkép....

Megmaradnak jó emlékezetemben az esti beszélgetések szállásunk teraszán, illetve a közös kirándulásaink és étkezéseink során.

Nagyon tartalmas és jó csapatépítő kirándulás volt ez az öt nap. Köszönet mindenkinek, aki tevélegesen szerepet vállalt a megvalósításában. Maximálisan támogatom e kezdeményezés folytatását a következő években is!

Varga László Márton ■
NY. TANÁR, ISKOLAIGAZGATÓ

Halas mese

Egy csodálatos, nyugodt helyen, van egy halparadicsom – egy pisztrángos tó. Sok-sok pisztráng, kicsi, nagy, éli világát nagy-nagy boldogságban.

Örömük azért nem mindig felhőtlen, mert a tó partján, vidám horgászok szoktak gyülekezni, hogy kifogják őket.

A halak azonban, sokszor fittyet hánynak a horgászokra, nem figyelmesek a csalikra és a wobble-ekre, – melyek egyre inkább hasonlítanak rájuk. Éppen ezért, a nagyobb pisztrángok, komoly iskola-leckét tartanak a kicsiknek, – hogyan kell kikerülni a mű halakat, azaz a wobblereket.

A sima tó tükkrét semmi se szokta zavarni éjjel, vagy nagyon korán, főleg nyáron, amikor hosszú a nap, – így a pisztrángcsalád vidáman játszadozik a tóban, fel-fel bukkanva élvezik a felkelő Nap fényes sugarait, melyek, mint fénynyalábok simulnak végig az érintetlen tavon.

Nagy a boldogság, öröm, egyetértő szeretet és segítség, a tó lakói között, mindannyian figyelmesek az emberi ragadozókra, – akik életükre, nyugalmukra akarnak törni.

Minden nap egyforma békés volt, úgy tűnt, semmi nem zavarja a halak országának csendjét.

Egyik pisztráng család két rakoncátlanja, úgy gondolta, – elég a csendes pihenésből, nyár van, hatalmas a tó, mindenki elfér benne és körülötte, –ők bizony nem lustálkodnak tovább. Megbeszélték, hogy körbe ússzák és úszva kergetőznek a tavon, hátha apró csigákat, kisebb halakat is találnak, együtt jól szórakoznak. El is indultak, pontosabban, úszni kezdtek, valóságosan siklottak a vízben, más-kor bukfencet vetettek. Egymást akarták legyőzni, hol egyik, hol másik volt elől. Tetszett a fiatalabbnak a móka, éppen ezért, úgy határozott, – el fog bújni a vízi bokor tövében, hadd keresse a bátyja.

Így is tett, meglapult a vízben a bokor mellett, sőt, befúrta magát a bokorba, ahol egyszer csak, egy szép, fényesen csillogó, kis halacskát látott.

Gondolta, elszórakozik vele, majd megeszi, hiszen, nem reggelizett a családdal együtt, – akkor nem volt éhes.

Már majdnem be is kapta, -amikor testvére rátalált és megzavarta tettét. Szinte összevesztek, hiszen a kicsi, dühös volt, hogy rátalált a testvére, dühös volt, hogy megghiúsult a terve és nem tud majd dicsekedni szüleinek.

Bátyja azonban, már tapasztalt, fiatal pisztráng volt, uszonyával elrántotta öccsét a haltól, – mely műhal volt, tökéletes wobbler-pisztráng utánzat.

A kicsi, mikor meglátta, hogy a műhal fejénél, ott a fényes, tűhegy-horog, nagyon megijedt és odasimulva köszönte meg testvérkéjének, hogy megmentette az életét.

Sokáig mozdulatlanok voltak, majd az okos, rafinált nagyobbik, megmozdította a mű halat, – ekkor a tó partján ülő horgász, kikapta a botját, a mű csalival együtt, – de igazi hal nélkül.

Biztosan bosszús volt, – de a két halacska, mint jó testvér, összeölelkezett az uszonyával, majd egymás után úsztak haza a szülőkhöz.

A kicsi, megmenekült halacska, egy szót se szólt, engedte, hogy testvére elmesélje a történetet, ami szerencsére, jól végződött.

A szülők, rémülten hallgatták, apukájuk megfeddve, anyukájuk könnyezve ölelte magához figyelmetlen, gondatlan csemetéjét, – nem szidta, mert látta, hogy ez egy életre lecke volt a kicsinek, – máskor sokkal figyelmesebb lesz.

Jót nevettek, hogy a horgász vacsora nélkül maradt, – de ezt nem is bánták.

A tó, mintha ő is megnyugodott volna, nem látott semmi mozgás a sima tükkrén, csodásan látták magukat benne az égen úszó bárányfelhők és fátyolfelhők, de a Nap is ragyogva látta saját csillogó képmását és egyre büszkébb volt, hogy beragyoghatja a tájat, mindenhová csillogó ragyogást sugározva.

Spáda Ildikó

1). BUDAPESTI BARTÓK BÉLA UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Torockói gyülekezeti kirándulás

Augusztus 20–24. között gyülekezeti kiránduláson vettünk részt Torockón és környékén. A változatos, élményekkel teli négy nap során meglátogattuk az „unitárius patkó” településeit: Torockót, Mészkőt, Kövendet és Tordát. Megmásztuk a Székelykőt és a Tordai-hasadékot. Részt vettünk a Kolozsvári Magyar Napok vásári forgatagában és gazdag programjain. Jártunk a Vallásszabadság Házában és a Püspöki Hivatalban, ellátogattunk a Házsongárdi temetőbe, a botanikus kertbe és Válaszútra is.

Születésnapot ünnepeltünk, énekeltünk és nótáztunk, valamint vidám kvízzátékkel szórakoztattuk magunkat. Árnyas udvarokon élveztük torockói gyülekezeti tagjaink páratlan vendégszeretetét. Vasárnap délelőtt hálát adtunk a Jóistennek a sok jóért és a csodákért. A Székelykő látványát, a torockói harang hangját, a Somodi kalács ízét és az együtt töltött percek szépségét kincsként visszük magunkkal tovább.

Hálásan köszönjük Májay Cecíliának és Pálffy Lászlónak, Botár Erzsikének és Gyulának a szíves vendéglátást. Bálint Róbert és Csécs Márton lelkész uraknak, Koppándi Júlia püspöki titkárnak, valamint Fodor Attila és Lassel Ágnes muzeológusnak a szíves fogadtatást és a tartalmas vezetést.

Hálásak vagyunk az együtt töltött percekért a kiránduláson részt vevőknek!

Orbán Emese ■ GONDNOK-SZERVEZŐ

2). GYŐRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

A győri lelkéshi lakás falára Jován Attila és családja, Luca lányuk konfirmációja alkalmával faragott faplát adományozott, a tábla értékét növeli az, hogy saját kezűleg faragta és alkotta meg.

A tábla emlékeztet bennünket mindazokra, akik hitték, hogy a hit, remény és a szeretet képes közösséget formálni és akik munkájukkal, áldozataikkal segítettek mindezt megvalósítani. Legyen ez a táb-

la nemcsak jel, hanem hívogató üzenet mindenkinek: aki keres, itt békére találjon, aki fáradt, itt megpihenhessen, aki örömet vagy bánatát hordozza, itt megértő szívekre leljen. Isten áldja az adományozó család és minden gyülekezeti tagunk életét.

Bakó-Nagy Zsuzsanna ■ LELKÉSZ

3). KOCSORDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

A gazdag nyár és a vakáció sok látogatót vonzott templomunkba és a Látogatóközpontba.

A Községi Tisztviselők Napja alkalmából Ünnepélyes Állománygyűlést tartottak templomunkban a Mátészalkai Járási Hivatal dolgozói. Megtisztelő jelenlét Szabolcs Szatmár Bereg megye egyetlen unitárius templomában. A szószéki szolgálatot Bartha Mária Zsuzsanna helyi lelkész végezte.

Nyári gyakorlatot teljesített egyházközségünkben, az Erasmus program keretében, két hallgató a Kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem Református Tanárképző és Zeneművészeti karáról. Nagy Márta

református vallásánár és László Attila unitárius kántor több koncerttel is megörvendeztette a gyülekezetet. Bekapcsolódtak a helyi közösség életébe és együtt fedezték fel a helyi értékeket. Isten gazdag áldása kísérje életüket és szolgálatukat.

Nemzeti ünnepünk alkalmából augusztus 24-én ökumenikus istentiszteletre és újkönyér úrvacsorára került sor a Kocsord Nagyszal református templomában. A szószéki szolgálatot Nt. Szalay Kont református esperes végezte, az ünnepi imádságot Bartha Mária Zsuzsanna mondta, az úrvacsora kiosztásában segédkezett még Szeles Emese gyakorló segédlelkész.

Augusztus 30-án a Magyarországi Unitárius Nők Országos Szövetsége képviselőjében részt vettünk a 32. UNOSZ közgyűlésen Székelyszentmihályon. Küldöttségünk tagjai Bartha Mária Zsuzsánna elnök, Harsányiné Ricsey Boglárka, Fülöp Katalin és Dr. Gyerkes Mária voltak.

A Kocsordi Jókai Mór Általános Iskola évnyitó ünnepségén imádsággal kértük a Gondviselő Istent, hogy áldásával kísérje a tanárokat, diákokat, szülőket ez új tanévben.

FŐVÁROSI TANÉVZÁRÓ ISTENTISZTELET ÉS ÜNNEPSÉG A BARTÓK BÉLA EGYHÁZKÖZSÉG TEMPLOMÁBAN

2013-ban vezették be Magyarországon az állami fenntartású általános iskolákban az erkölcsan, illetve a választható felekezeti hittan tantárgyat.

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete kezdettől fogva élt ezzel a lehetőséggel.

Az Egyházkerület Elnöksége dr. Szent-Iványi Ilona lelkészt, korábbi jegyzőt bízta meg a hitoktatás beosztásával, az ezzel járó pályázatok megírásával és a beszámolók elkészítésével.

10 évvel ezelőtt az Elnökség úgy döntött, hogy minden iskolai év végén Budapesten tanévzáró istentiszteletet és ünnepséget rendez. Ezt felváltva a három budapesti egyházközség templomában tartják.

Ebben az évben a Bartók Béla Egyházközség vállalta el ennek megtartását. Léta Sándor a gyülekezet lelkésze prédikációjában azt a történetet fejtette ki, amikor Jézus megáldja a gyermekeket Márk 10,13-16 alapján. Hangsúlyozta a bibliai történet alapján, hogy „Bizony mondom nektek: aki nem úgy fogadja az Isten országát, mint egy kisgyermek, semmiképpen sem megy be oda”.

A szószéki szolgálat után dr. Szent-Iványi Ilona lelkész, egyházi tanácsos mondott tanévzáró beszédet. Beszédének alap gondolata szintén egy bibliai idézet volt: „A rád bízott drága kincset őrizd meg!” 2 Tim 1,14

A beszéd végén köszönetet mondott a hitoktatóknak, tanulóknak és szülőknek, valamint tartalmas nyári pihenést kívánt.

Öt fiatal szerepelt az ünnepségen Bernáth Márta hitoktató szervezésében. Bernáth Márta nyolc éve végez unitárius hitoktatást különböző iskolákban, az elmúlt tanévben heti 10 hittanórát tartott.

Az ünnepségen az Egyházkerület ajándékát – egy kis könyv és színes ceruza készlet – a jelen lévő lelkészek, hitoktatók osztották ki. Szép számmal vettek részt a tanévzárón hittanos gyermekek, szüleikkel, nagyszüleikkel együtt, valamint budapesti híveink is.

Az ünnepséget szeretetvendégség és kötetlen beszélgetés zárta a gyülekezeti teremben.

<https://www.unitarius.hu/fovarosi-tanevzaro-istentisztelet/>

4). ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG

Gyülekezetünk a gondviselő Isten iránti hálával tekint vissza az elmúlt hónapok eseményeire, vissza tekintésünkben Sámuel prófétához hasonlóan adhatunk mi is hálát: „*Mindeddig megsegített bennünket az Úr!*” (1Sám 7,12). Kicsiny gyülekezetünk, jól működő gyülekezet, aktív tagjai lelkiismeretesen látogatják az istentiszteleti alkalmakat. A gyülekezet erős unitárius azonosságtudattal és közösségtudattal rendelkezik. A szórványlét, a távolságok néha akadályt jelentenek a találkozásban, de ennek ellenére az egyházközség hívei jól ismerik és számon tartják egymást és az egyházközségi alkalmakon túl is kapcsolatban állnak egymással. Isten gondviselése mellett ez az összetartó erő egyházközségünk megtartója és életetője.

Június 22-én konfirmációi ünnepséget tartottunk egyházközségünkben, ez alkalommal 4 ifjú tett bizonyosságot hitéről és részesült először az úrvacsora áldott ajándékában. A gyülekezeti terem zsúfolásig megtelt az ünneplő hozzátartozókkal és

gyülekezeti tagokkal, jó volt ismét átérezni a személyes találkozás örömét és egymást erősíteni az együvé tartozás tudatában.

Július 26-án megtartottuk a hagyományos szeretetvendégséggel egybekötött szabadtéri gyülekezeti találkozónkat Tiszaújvárosban, szeretettel köszönjük ez úton is, gondnokasszonyunk szíves vendéglátását.

A jövőt tekintve minden igyekezetünkkel azon vagyunk, hogy az elmúlt évek tanulságait szem előtt tartva gyülekezetépítő munkánkat tovább folytassuk. Ez egyrészt az északkelet-magyarországi régióban élő, eddig meg nem talált unitáriusok felkutatását és gyülekezetünkbe való bevonását, másrészt a gyülekezeti alkalmak még gyakoribbá tételét jelenti. Számunkra minden egyes ember megtalálása, minden gyülekezeti alkalom megszervezése sikernek számít, s ilyenkor mindig Istennek adunk hálát gondviselő segítségéért.

Kriza János ■ LELKÉSZ

KAPCSOLAT

Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete ■ Budapest, Pf. 81; 1363 ■ Tel: +36-1-3112801; +36-1-3113595
muehivatal@unitarius.hu ■ Technikai szám: 0200 ■ Unitárius Alapítvány adószáma: 18052459-1-41

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi
Egyházkerületének kiadványa.
Alapítási év: 1947. HUISSN 01331271.

Főszerkesztő: Pap Gy. László
Szerkesztők: Bartha Mária Zsuzsanna,
Szabó Csengele, Krizbai Béla
Korrekter: Léta Sándor

Szerkesztőség címe: 1055 Budapest. Nagy Ignác u. 2-4.
Tel: +36-1-3112801; +36-1-3113595
unitariusulet@gmail.com; papgyilaszo@gmail.com

Terjesztő, felelős kiadó: Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete.
Előfizetés: mue@unitarius.hu

Nyomda: PrimeRate Kft., Budapest Megyeri út 53, 1044 • Tördelés: Kurucz Dóra

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség álláspontját.